

bulletin 6

ab ČERVEN 2009

akademický

*V době kvetoucích
rododendronů
v Průhonicích
uspořádal Botanický
ústav AV ČR
a Ministerstvo
životního prostředí
ČR mezinárodní
konferenci
o biodiverzitě
a evropské
taxonomii.
Akce byla jedním
z mnoha vědeckých
setkání při českém
předsednictví
v Radě EU.*

PRÉMIE OTTO WICHTERLEHO

Již osmé udělení cen pro mladé badatele do 35 let se uskutečnilo 21. května 2009 v prostorách vily Lanna. Diplomy k premiím předal předseda AV ČR Jiří Drahoš v přítomnosti místopředsedů Vladimíra Marečka, Miroslava Tůmy a Jaroslava Pánka 24 perspektivním a talentovaným vědeckým pracovníkům Akademie věd ČR. Slavnostního předání se zúčastnila paní Linda Wichterlová, vdova po čestném předsedovi AV ČR, vynikajícím českém chemikovi, vědci světového formátu a vynálezci silonu a kontaktních čoček, jehož jméno prémie nese (na snímku). Potřetí byla také předána Cena časopisu *21. století*, kterou vyhlašuje vydavatelství RF Hobby.

I. oblast věd o neživé přírodě

Daniela Korčáková, Astronomický ústav AV ČR
Tetyana Ostapchuková, Fyzikální ústav AV ČR
Michal Prouza, Fyzikální ústav AV ČR
Michal Koucký, Matematický ústav AV ČR
Radomír Pánek, Ústav fyziky plazmatu AV ČR
Zuzana Haniková, Ústav informatiky AV ČR
David Krejčířík, Ústav jaderné fyziky AV ČR
Tomáš Kroupa, Ústav teorie informace a automatizace AV ČR

II. oblast věd o živé přírodě a chemických věd

Martin Falk, Biofyzikální ústav AV ČR
Petr Novák, Biologické centrum AV ČR
Jan Pergl, Botanický ústav Akademie věd ČR
Pavel Flachs, Fyziologický ústav AV ČR
Petr Man, Mikrobiologický ústav AV ČR
Michael Volný, Mikrobiologický ústav AV ČR
Markéta Ondračková, Ústav biologie obratlovců AV ČR
Jan Bartoš, Ústav experimentální botaniky AV ČR
Jiří Pinkas, Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR
Viktorie Poterya, Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR

III. oblast humanitních a společenských věd

Josef Fulka, Filosofický ústav AV ČR
Martin Holý, Historický ústav AV ČR
Alena Křížková, Sociologický ústav AV ČR
Markéta Pravdová, Ústav pro jazyk český AV ČR
Michal Kopeček, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
Ján Matejka, Ústav státu a práva AV ČR

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Obálka	
Prémie Otto Wichterleho	2
Nové knihy Academia	3
Inspirace pro budoucnost	4
Obsah, úvodník	1
Událost	
XV. valné shromáždění Učené společnosti ČR	2
Předsednictví v Radě EU	
České dny v Lucemburku	4
Research Connection – join us v Kongresovém centru	4
O biodiverzitě a evropské taxonomii v Průhonicích	5
Téma měsíce	
Lingvistická konference na počest jubilea prof. Františka Daneše	6
Věda a výzkum	
Centrum pro inovace v oboru nanomateriálů a nanotechnologií	8
Knihovna Kabinetu hudební historie se opět otevřela veřejnosti	10
Jak se měří udržitelný rozvoj	12
Vědci z Ústavu experimentální medicíny se vzdělávají v rámci projektu EU	14
Nový Orient	15
Představujeme projekty	
Studium mikrobiálního společenstva v kontaminovaných půdách	16
Tribuna	
Excellence!?	18
Popularizace	
Činnost Rady pro popularizaci vědy AV ČR za období 2005–2009	20
Drobná zamýšlení nad bilancí i „kšaftem“	21
Z Bruselu	
Konference Znalostní společnost v praxi: HI-TECH Slovensko	22
První stážistky Masarykovy univerzity v kanceláři CZELO	23
Ocenění	
Úspěšně ve světě	25
Ceny SVU	25
Osobnost	
Před 80 lety zemřel český historik František Hýbl	26
Portréty z archivu	
Jiří Diviš	27
3. zasedání Akademické rady AV ČR	28
243. zasedání Rady pro výzkum a vývoj	30
Academia	
Odborné publikace z nakladatelství Academia	31
Nakladatelství Academia na veletrhu Svět knihy 2009	31
Resumé	32

Vážení čtenáři,
přítomné číslo *Akademického bulletinu* se připravovalo v době silícího znepokojení akademické obce z fatálních následků, jež by AV ČR postihly, pokud by byl rozpočet její kapitoly v následujících třech letech drasticky snížen tak, jak navrhuje vládní Rada pro výzkum a vývoj. AV ČR vydala v posledním květnovém týdnu zásadní prohlášení k tomuto nepřijatelnému postupu, rovněž tak Učená společnost České republiky (viz <http://abicko.avcr.cz>). 28. května se sešli k zásadní debatě o budoucnosti institucionálního financování pracovišť AV ČR ředitelé a představitelé rad akademických ústavů. Zástupci badatelské obce vyjádřili znepokojení nad nebezpečným vývojem, jež by vedl nejen k drastickému útlumu základního výzkumu v České republice včetně navazujících projektů mezinárodní spolupráce, nýbrž by také ohrozil postgraduální vzdělávání studentů vysokých škol, které se ve značné míře uskutečňuje právě v ústavech a laboratořích AV ČR. Tak ničivé dopady na kvalitu vědeckého bádání a vědecké výchovy jsou v přímém rozporu s deklarovanými zájmy České republiky i Evropské unie v oblasti výzkumu a vývoje. Shromáždění se jednomyslně usneslo na svolání mimořádného zasedání Akademického sněmu 30. června 2009. Jeho hlavním posláním bude formulace jasného a srozumitelného odmítavého stanoviska k aplikaci nevhodné a z mnoha důvodů nepřijatelné metodiky hodnocení výzkumu, již jsou zdůvodňovány plánované škrtů v institucionálním financování AV ČR. Tímto způsobem hodláme oslovit jak konkrétní zodpovědné veřejné činitele, tak i prostřednictvím komunikačních médií poukázat na neudržitelnost nekompetentního postupu Rady pro výzkum a vývoj, jejíž rozhodnutí ve svých důsledcích poškozuje celou naši společnost. ■

JIŘÍ BENEŠ,

člen Akademické rady a předseda redakční rady AB

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marina Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, fax: 221 403 356,
e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Adámková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: adamkova@ssc.cas.cz;
Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svobodaludek@ssc.cas.cz;
fotografie Mgr. Stanislava Kyselová (skys), tel.: 221 403 332, e-mail: kyselova@ssc.cas.cz;
tajemnice redakce Bc. Markéta Pavlíková, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz;
Překlad resumé: Luděk Svoboda, John Novotný; jazyková korektura: Irena Vítková,
tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@kav.cas.cz

Předseda redakční rady: PhDr. Jiří Beneš

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová
Tisk: Serifa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresu abicko@ssc.cas.cz. Redakce si vyhrazuje právo příspěvků krátiť. Za odborný obsah příspěvku ručí autor.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 4. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>.
AB 6/2009 vychází 16. června 2009.

XV. VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ UČENÉ SPOLEČNOSTI ČR

VŠECHNA FOTÁ: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETTIN

Výroční XV. zasedání Učené společnosti se konalo ve znamení výzvy k aktivnějšímu zapojení do života společnosti, v níž by měly daleko výrazněji zaznít hlasy nejvzdělanějších zástupců naší země. Ukazuje se, že je nezbytně nutné, aby učenci důrazněji vstupovali do debat na vládní úrovni o věcech týkajících se vědy a výzkumu. Tento požadavek plně rezonoval právě v době, kdy byla schválena novela zákona 130, která může ve svém důsledku poškozovat Akademii věd i excelenci ve vědě.

Učená společnost České republiky vznikla před patnácti lety z iniciativy prof. Otto Wichterleho a prof. Rudolfa Zahradníka. Letos se sešla ke svému zasedání a předání medailí a cen pro rok 2009 v Karolinu 18.–19. května 2009. V zahajujícím proslovu vyzval předseda Akademie věd prof. Jiří Drahoš Učenou společnost, aby se více zviditelnila. Vždyť kde jinde by měla Akademie hledat oporu při důležitých celospolečenských diskusích než v silném uskupení vzdělanostní elity, která by svým rozhodnutím dodala váhu i garanci. Otázky na toto téma zazněly i později na tiskové konferenci a nepochybně také v kuloárech.

Vyhlášení laureátů blahosklonně přihlížel Karel IV. ve Velké aule Karolina a jistě by mohl být spokojen. *Medaili Učené společnosti České republiky* za zásluhy o rozvoj vědy (společnost ji zřídila v roce 2004 ke svému 10. jubileu) získali doyen české astronomické obce doc. Luboš Perek a významný historik filozofie doc. Vilém Herold, který zásadně přispěl k hlubšímu po-

znání českého myšlení v době 14. a 15. století a zasloužil se o organizaci české vědecké práce po sametové revoluci, a to především v AV ČR.

Od r. 1996 uděluje Učená společnost ČR prestižní ceny za původní vědecké práce v kategorii *vědecký pracovník* a *mladý vědecký pracovník* (do 35 let). Zásluhou sponzorů jsou ceny dotovány vyššími finančními částkami a v současnosti se staly významným domácím oceněním vědeckých pracovníků, kteří nejsou členy Učené společnosti.

V kategorii *vědecký pracovník* letos společnost ocenila za významné objevy v konvexní analýze a teorii diferencovatelných funkcí v Banachových prostorech prof. Ludka Zajíčka. V kategorii *mladý vědecký pracovník* si cenu odnesli dr. Pavel Kocán za přínosné práce v oboru studia atomárních procesů na povrchích pevných látek a dr. Jitka Žilňová za objevné práce v oblasti evoluce pohlavních chromozomů a determinace pohlaví u rostlin.

Jestliže již od roku 1998 oceňuje Učená společnost *středoškolské studenty*, pak letos konečně došel svého uznání naprosto zásadní přínos *pedagogických pracovníků*. Jsou to právě oni – „objevitelé“ talentů, kteří zajišťují budoucnost vědy a kteří vlastně nacházejí a vychovávají příští členy Učené společnosti. Za všechny dosud bezejmenné učitele si letos cenu převzal prof. Bohumil Vybíral, jenž stál u zrodu předmětové soutěže *Fyzikální olympiáda* v roce 1959 a po celých padesát let v této oblasti pracuje. Druhým oceněným je dr. Vladimír Vít, který dokázal v poměrně malém gymnáziu Ostrov vyhledat a opakovaně připravit žáky na chemické a biologické olympiády. Je nepochybně zásluhou pedagoga, když jeho svěřenci získají v mezinárodních olympiádách nejvyšší ocenění.

Desítky přítomných studentů lze bez nadsázky předpovědět, že budou buď zde v aule Karolina nebo kdekoli jinde o několik let později přebírat vysokoškolské diplomy. Předávání cen v kategorii *středoškolský student* se mohlo zdát jako „malá generálka“ Vítu Ladányimu ze Střední školy zemědělské v Českém Těšíně za studii *Floristicko-fytcenologický průzkum ruderální vegetace antropogenně vytvořeného území (odkaliště) v Třinci-Dolní Lištné*, Kateřině Machové z Gymnázia a Střední odborné školy pedagogické v Liberci za studii *Historie kostela sv. Bonifáce v Dolním Hanychově*, Veronice Mojdlové z Gymnázia v Uničově za studie *Tereziánské děti a Příběh jedné z miliónů*, Tereze Nedvědové z Gymnázia Jírovcova v Českých Budějovicích za studii *Probuzení potměníka moučného (Tenebrio molitor) z chill coma v závislosti na expoziční teplotě a době expozice*, Ondřeji Nezvalovi ze Střední odborné školy v Šumperku za studii *Meteorologická měření v lokalitě Víkřovice*, Magdaleně Novákové z Arcibiskupského gymnázia v Praze 2 za studii *Politici a známí veřejní činitelé na hraně zákona*, Olze Ryparové z Gymnázia Hranice za studii *Analýza mikroorganismů a spermatu kapilární elektroforézou*, Alexanderu Slávikovi z Gymnázia Brno-Řečkovice za studii *Numerické diferintegro-*

vání, Jiřímu Vančurovi ze Střední průmyslové školy sdělovací techniky v Praze 1 za studii *Apolloniovy úlohy* a Davidu Věčorkovi z Gymnázia Brno-Řečkovice za studii *Zpracování signálu srdečních zvuků*.

Odpolední část zasedání pokračovala přednáškami ve Vlasteneckém sále. V mezinárodním roce astronomie by snad ani jiné téma než astronomie nemohlo zaznít. O pravidlech „silničního“ provozu v kosmu promluvil jeden z oceněných, doc. Luboš Perek, český odborník na mezihvězdné prostory, který se mimo jiné zasloužil o náš největší dalekohled v Ondřejově. Po Rastislavu Štefánikovi se stal druhým čs. astronomem, který je nositelem mezinárodní Janssenovy ceny Francouzské astronomické společnosti. Byl generálním sekretářem Mezinárodní astronomické unie IAU a jako jediný československý vědec zastával funkci viceprezidenta Mezinárodní rady vědeckých unii ICSU. Ve své přednášce se v souvislosti s nedávnou srážkou dvou satelitů a přetelem třicetimetrového balvanu mezi Zemí a Měsícem zamýšlel, zda je v kosmu bezpečno a nakolik lze bezpečnost zvýšit přijetím pravidel provozu. Tajemství *Vzniku hvězd a vývoje galaxií* posluchačům následně odhalil prof. Jan Palouš a *Temnými stránkami vesmíru* uzavřel první den veřejnosti přístupného valného shromáždění prof. Jiří Bičák.

Po druhém jednání dne přijalo Valné shromáždění US stanovisko k problematice financování výzkumu v ČR, které naleznete na webových stránkách <http://abicko.avcr.cz>. ■

MARINA HUŽVÁROVÁ,
GABRIELA ADÁMKOVÁ

Cenu pro „nejmladší badatele“ si odneslo deset studentů.

Ti první, kdo společnosti dodávají vzdělané lidi, jsou pedagogové. Letos poprvé byli oceněni. Na snímku zakladatel Fyzikální olympiády Bohumil Vybíral (stojící), Vladimír Vít po jeho pravé ruce. Dále byli oceněni (zleva): Pavel Kocán, Luděk Zajíček, Vilém Herold a Luboš Perek.

ČESKÉ DNY V LUCEMBURKU

Lucemburská obchodní komora a Velvyslanectví ČR v Lucembursku uspořádaly v Lucemburku ve dnech 5.–7. května 2009 České dny, které se staly jedním z kamínek v mozaice akcí konaných v rámci českého předsednictví v Radě Evropské unie. Akce typu Czech Open Days mají za úkol naši republiku představit jako zajímavého a spolehlivého partnera, který má co nabídnout.

Jedním ze spolupředatelů Českých dnů v Lucemburku bylo prostřednictvím styčné kanceláře CZELO v Bruselu Technologické centrum AV ČR.

Czech Open Days sestávaly z konference, pracovních workshopů a půldenní burzy business-to-business v prostorách Lucemburské obchodní komory. Katalog zúčastněných firem najdete na webových stránkách Technologického centra AV ČR. Dále se konala prezentace Evropské investiční banky a podpůrných nástrojů EIB pro malé a střední podniky. *České dny* se také staly výbornou příležitostí, aby se lucemburskému publiku v jubilejním roce představila hudba Bohuslava Martinů.

Záštitu nad akcí drželo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a spolupředatelství se zhostily společnost European Consulting Luxembourg S.A., Technologické centrum AV ČR, Zastoupení Evropské komise, Evropský parlament, Svaz měst a obcí ČR, CzechTrade, CzechInvest, CEBRE a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Text a foto MARINA HUŽVÁROVÁ

RESEARCH CONNECTION – JOIN US V KONGRESOVÉM CENTRU

OBĚ FOTY: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Stovky evropských vědců, zástupců průmyslu a manažerů výzkumu se sešly na Research Connection – join us. Konference pořádaná Evropskou komisí o výzkumných programech v EU a doprovodná výstava se v Praze uskutečnily 7.–8. května 2009 s cílem navázat inovativní partnerství, spolupráci a vyměnit si zkušenosti.

Posláním konference bylo poskytnout účastníkům informace o třech hlavních programech Evropské unie, zaměřených na výzkum a inovace, jimiž jsou 7. rámcový program EU pro výzkum (FP7), Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP) a Strukturální fondy (SF).

Spolu se současně probíhající výstavou 46 výzkumných projektů, na jejichž financování se podílí Evropská komise, zástupci účastníkům představili,

jak probíhá spolupráce, podporovaná výše uvedeními programy, v praxi.

Dvoudenní konference poskytla prostor i pro praktické otázky spojené s účastí v projektech EU pro výzkum.

Jedním z vystavovaných projektů byl *MY SCIENCE*, koordinovaný Evropskou akademií v italském Bolzanu, jehož cílem je zprostředkovat realitu současného výzkumu mladým autorům a jejich prostřednictvím i širší veřejnosti. Českým partnerem projektu je Vysoká škola chemicko-technologická v Praze a Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.

MY SCIENCE je zaměřen na mladé novináře (i studenty) mezi 20 a 30 lety z členských států EU a států přidružených, kteří se specializují – či mají zájem se specializovat – na vědu a výzkum. Náplní projektu je poskytnout žurnalistům bližší pohled na práci výzkumníků na šesti evropských pracovištích, která v jeho průběhu navštíví. Pracoviště zahrnují různé vědecké obory – informační a komunikační technologie, výzkum kmenových buněk, chemické technologie, obnovitelná energie, životní prostředí a sociální vědy. *MY SCIENCE* si klade za cíl přispět k propojení vědecké a novinářské komunity a posílit povědomí veřejnosti o tom, jaké místo zaujímají výsledky vědecké a výzkumné práce v jejím každodenním životě.

Více informací o projektu zájemci naleznou na webových stránkách www.my-science.eu. Termín pro zaslání přihlášek pro mladé žurnalisty je 15. červenec 2009.

(Článek vznikl za podpory grantu MŠMT EUPRO OK09003 KAMPUŠ+ a projektu FP7 MY SCIENCE European Program for Young Journalists (SIS-CT-2008-230328), odpovědnou řešitelkou je Ing. Anna Mittnerová.)

PETRA KINZLOVÁ,

Vysoká škola chemicko-technologická Praha

Doprovodnou výstavu, která představila 46 výzkumných projektů, otevřel evropský komisař pro vědu a výzkum Janez Potočnik spolu s náměstkem Ministerstva školství Vlastimilem Růžičkou.

O BIODIVERZITĚ A EVROPSKÉ TAXONOMII V PRŮHONICÍCH

Evropská platforma pro výzkum biodiverzity se ve dnech 19.–22. května 2009 sešla v překrásném prostředí Průhonic. Konferenci uspořádal Botanický ústav AV ČR ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR opět v rámci českého předsednictví v Radě EU.

Konference, kterou zahájil místopředseda AV ČR Vladimír Mareček, ministr životního prostředí Ladislav Miko a Martin Sharman z Evropské komise, naznačila zásadní směry výzkumu, jež poslouží Evropské komisi jako podklad pro doporučení týkající se rozvoje a lepší koordinace taxonomického výzkumu na evropské úrovni.

Odborníci se v Průhonicích zabývali strategií a metodami práce s taxonomickými informacemi: problematikou inventarizace a identifikace druhů a jejich ochrany. Jednali o roli taxonomie v analýze procesů, které ovlivňují biodiverzitu, a o dopadu jejich změn na ekosystémové funkce a dále o využití databází údajů o biodiverzitě. Neméně důležitou otázkou je, jak na evropské úrovni pomoci koordinovat roztržštěné snahy o výchovu odborníků, zejména taxonomů a ekologů v zemích třetího světa, jak soustředit biodiverzitní projekty na globální úrovni a jak evropská data a zkušenosti přenášet do rozvojových zemí.

Platforma EPBR vznikla v roce 1999, aby poskytovala doporučení evropským a národním institucím

o prioritách a strategii výzkumu biodiverzity. Doporučení vždy vycházejí z odborné diskuse na konferencích, které se konají dvakrát ročně v zemích, jež v té době předsedají EU. Bližší informace naleznete na www.epbrs.org.

MARINA HUŽVÁROVÁ

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

LINGVISTICKÁ KONFERENCE NA P
PROF. FRANTIŠ

VŠECHNA FOTA: ARCHIV ÚJČ

V letošním roce oslavuje devadesátiny vynikající představitel české lingvistiky, prof. František Daneš, jazykovědec, který dosáhl uznání v prostředí domácím i v lingvistice světové. Konference, kterou na jeho počest ve dnech 15.–17. dubna 2009 uspořádal Ústav pro jazyk český AV ČR, se setkala s velkým zájmem domácích i zahraničních lingvistů, kteří na Danešovy myšlenky, metodologické přístupy i konkrétní texty navazují.

Ivana Bozděchová (FF UK), František Daneš, Světlá Čmejrková (ÚJČ AV ČR)

Profesor Daneš zahájil svou celoživotní vědeckou dráhu v akademickém Ústavu pro jazyk český roku 1947 a zůstal mu věrný. Zatímco v zahraničí je znám jako teoretik jazyka a obecný lingvista, pro domácí obec je především bohemistou. Ve skutečnosti jsou oba tyto aspekty jeho badatelské činnosti propojeny. Jeho celoživotní teoreticko-jazykovědná témata vplynula z citlivého pozorování specifického charakteru češtiny, její fonologie, slovtvorné morfologie, a zejména sémantiky a syntaxe, výstavby textu a stylistiky, a také sociologických rysů národního jazyka. Nelze si představit bohemistu, který by nestudoval jubilentovy stěžejní práce – *Intonace a věta ve spisovné češtině* (Praha, ČSAV 1957), *Malý průvodce po dnešní češtině* (Praha, Orbis 1964), *Větné vzorce v češtině* (Praha, Academia 1981, hlavní autor, se Z. Hlavsou a J. Kořenským, 2. vyd. 1987), *pasáže v Mluvnici češtiny 3* (Praha, Academia 1987), soubor statí *Věta a text* (Praha, Academia 1985) a další statí věnované české gramatice a textové syntaxi, jež vycházely od konce 40. let po celou druhou polovinu 20. stol. v domácích i zahraničních časopisech a sbornících. Jeho lingvistické prá-

Jaroslav Hubáček (Ostravská univerzita)

ce vycházejí dodnes. Zároveň v tomto roce vyjde rozsáhlý výběr jeho bohemistických prací *Kultura a struktura českého jazyka* (Praha, Karolinum 2009).

Máme-li se ohlédnout jen za uplynulými dvaceti lety, na jejichž počátku stojí návrat F. Daneše na místo ředitele Ústavu pro jazyk český (poprvé jím byl v l. 1965–1970, podruhé v l. 1990–1994), pak k jmenovaným pracím přibyla knížka *O Čapkových Hovorách s T. G. Masarykem* (Praha, Academia 1994, spoluautor), *Čeština, jak ji znáte i neznáte* (Praha, Academia 1996, se S. Čmejrkovou, J. Krausem a I. Svobodovou), po níž následovala kniha *Český jazyk na přelomu tisíciletí* (Praha, Academia 1997), na níž Daneš pracoval také jako hlavní editor, a dále knížka o normách vědeckého vyjadřování *Jak napsat odborný text* (Praha, Leda 1999, se S. Čmejrkovou a J. Světlou). Zároveň se podílel jako editor na knize *Writing vs Speaking: Language, Text, Discourse, Communication* (Tübingen, Narr 1994), která obsahuje referáty z konference, jež se konala v Ústavu pro jazyk český v r. 1992, tedy v době, kdy se Danešovou zásluhou obnovovaly a rozhojňovaly kontakty české lingvistiky s lingvistikou zahraniční. Ty Daneš rozvíjel i po svém odchodu z ředitelské funkce, kdy se nepřestával účastnit zahraničních kongresů: za všechny jmenujme alespoň kongresy *Societas Linguistica Europaea* a *International Association for Dialogue Analysis*. Po mnoho let zastupoval českou lingvistiku v stálém mezinárodním komitétu lingvistů CIPL (*Comité International Permanent des Linguistes*) a ne náhodou byl v r. 2003 zvolen předsedou Světového lingvistického kongresu, který se konal v Praze.

Když jsme hledali název konference, kterou uspořádal Ústav pro jazyk český AV ČR spolu s Jazykovědným sdružením ČR u příležitosti Danešova nadcházejícího jubilea, a zvolili název *Užívání a prožívání jazyka*, vrátili jsme se tím k inspiraci Danešovy lingvistické práce Pražskou strukturalistickou školou a jejími myšlenkami známými i méně známými; termín *prožívání* jazyka odkazuje k někdejšímu termínu Bohumila Trnky, který Daneš před několika lety oživil v statích *Cognition and emotion in discourse interaction* (1991) a *Involvement in language and with language* (1995); termín *užívání* jazyka naznačuje, že se Daneš ve své lingvistice vyslovuje k užívání jazyka v jeho nejrůznějších podobách i žánrech. Konference probíhala po tři dny ve třech sekcích v budově Akademie věd na pražské Národní třídě. Plenární referáty Jarmily Panevové (Praha), Petra Karlíka (Brno), Alexandra Bondarka (Sankt Peterburg) a Wolfganga Gladrowa

OČEST JUBILEA KA DANEŠE

(Berlin) se věnovaly tématům, jež Daneš rozpracoval ve svých základních syntaktických pracích, které jsou výsledkem studia české věty a hluboké znalosti jak domácí tradice, tak světového syntaktického myšlení. Plenární referáty rekonstruovaly Danešovo navazování na myšlenkový kontext Pražské školy a zejména na průkopnické práce Viléma Mathesia o aktuálním členění české věty a jejím intonačním plynutí, které přivedly Daneše nejprve ke studiu strukturního jádra věty a potom k celku textu, v němž věta v platnosti výpovědi funguje jako jeho složka. Zároveň plenární mluvčí naznačovali své vlastní způsoby rozvíjení funkční lingvistiky a gramatického myšlení.

Protože na počátku Danešova syntaktického bádání stála jeho práce o intonaci, jíž ovlivnil další vývoj českého výzkumu zvukové stránky jazyka, byla na konferenci silně zastoupena sekce fonetická, v níž zazněly referáty o důrazu, melodii, kadenci a rytmu české věty. V sekci věnované tvarosloví se probírala variantnost v českém skloňování a vztah morfolgie a pravopisu. Nechyběla sekce o jazykové pragmatice, řečových aktech, oslovení, zdvořilosti. Sekce sociolingvistická se zaměřila na ty podněty, jež vyplynuly z Danešových prací o české jazykové situaci, poměru spisovného jazyka a nespisovných variet, včetně tzv. obecné češtiny, ale i dalších regionálních dialektů, a rovněž postojů mluvčích k jejich uplatnění v komunikaci mluvené i psané. Zvláštní sekce byla věnována aktuálním tématům mediální komunikace, podobám jazyka, kterými dnes promlouvají klasická média, jako je rozhlas a televize, i nejnovějším útvarům, které nalézáme v různých žánrech počítačové komunikace. Na sekci věnovanou otázkám textové lingvistiky, za jejíhož průkopníka v českém prostředí je Daneš pokládán, zejména díky teorii tematických posloupností, navázala sekce stylistická, v níž se uvažovalo o jednotlivých funkčních stylech, včetně uměleckého. Zazněl tu referát o Vachkově

Bidýlku připomínající Danešovu analýzu tohoto textu, referát o literární tvorbě dnešních studentů tvůrčího psaní, o žakovské interpretaci klasického Nerudova textu z *Malostranských povídek*, o překladu a intertextualitě.

Tematické rozpětí konferenčních referátů bylo velké, neboť takové je i rozpětí Danešových lingvistických zájmů. Východiskem Danešových soudů je jazyková empirie, a tak se stává, že mu proměňující se jazyková zkušenost poskytuje stále nové podněty pro lingvistickou práci. Navíc se okruh Danešových lingvistických zájmů rozšiřoval od témat z roviny fonologické k tématům textovým a od otázek jazykové struktury k tématům, která lingvistická bádání obohacují o výzkumy z oblasti vztahu jazyka k jiným sémiotickým kódům, dokonce k obrazovému a hudebnímu. Vztahu textu a obrazu byla věnována např. Danešova přednáška *Text a jeho ilustrace*, již proslavil v Jazykovědném sdružení u příležitosti svého jubilea v r. 1994, vztah textu a hudby probral při další jubilejní přednášce *Řeč hudby a řeč o hudbě* v r. 2004.

A témata z tohoto okruhu zazněla i na konferenci: za všechny jmenujme referát věnovaný sémiotice vizuální argumentace nebo referáty o zpívané češtině, verbálním vyjádření hudebního prožitku. K osobně laděným příspěvkům patřil i referát o Danešově rodném Písku, jeho kulturní atmosféře a literárním obrazu. Abychom se však příliš nevzdálili od témat ryze lingvistických, je třeba připomenout i příspěvky věnované takovým klasickým a zároveň současným tématům, jako je jazyková analogie, anomálie, nebo afázie... Na konferenci nechyběly příspěvky věnované vývojovému pohledu na jazyk a staré češtině.

Daneš je znám jako teoretik jazyka a praktický analytik mnoha jeho aspektů, závažný je však rovněž jeho podíl na učebnicích českého jazyka; zamyšlení nad výukou mateřštiny zaujímají v jeho úvahách o češtině důležité místo. Sekce věnovaná výuce češtiny byla proto výrazně zastoupena i na konferenci, jednalo se v ní nejen o výuce češtiny na českých školách, ale také o aktuální metodice výuky cizinců. Konferenční vystoupení v sekcích byla doplněna sekcí posterovou, jejíž účastníci představili současnou jazykovědu v rozpětí od tématu typologického až po moderní přístupy korpusové lingvistiky a matematické modelování jazyka.

Jubilant měl z konference radost. Ta byla znásobena tím, že jeho práce pro Ústav pro jazyk český a Akademii věd byla u příležitosti konference věnované jeho lingvistickému dílu oceněna nejvyšší akademickou medailí *De Scientia et Humanitate Optime Meritis*. Profesor Daneš přejal tuto medaili z rukou místopředsedy Akademie věd prof. Jaroslava Pánka.

SVĚTLA ČMEJRKOVÁ,
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

**Kolegové
Martin Havlík
a Petr Kaderka
(zleva)
z ÚJČ AV ČR**

**Alexandr
V. Bondarko
(St. Peterburg),
Helena
Lehečková
(Helsinki)**

CENTRUM PRO INOVACE V OBORU NANOMATERIÁLŮ A NANOTECHNOLOGIÍ

Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR uspořádal 14. května 2009 tiskovou konferenci, na které zástupcům médií a ostatním pozvaným hostům představil projekt Centra pro inovace v oboru nanomateriálů a nanotechnologií a postup prací při jeho budování. Vznikající centrum propojí výzkumný potenciál pracovišť z oblasti základního výzkumu s pracovišti z oblasti aplikací. Po konferenci si zájemci mohli prohlédnout zrekonstruované prostory budovaného centra, které jsou výsledkem úspěšného završení první etapy projektu.

Příspěvky dalších členů týmu stručně představily náplň Centra v období poté, co bude vybudováno, tj. ve fázi udržitelnosti projektu.

Koncepci Centra představil manažer řešitelského týmu Vladimír Mareček.

Centrum pro inovace v oboru nanomateriálů a nanotechnologií schválilo Zastupitelstvo hl. m. Prahy k financování z Operačního programu Praha – Konkurenceschopnost (oblast podpory 3.1 – „Rozvoj inovačního prostředí a partnerství mezi základní výzkumem a vývoje v praxi“) v září 2008. Budování Centra, rozdělené do čtyř etap, bylo zahájeno 1. října 2008, uvedení do provozu je naplánováno na listopad 2010. Celkové způsobilé náklady činí 34 694 000 Kč.

Projekt se zaměřuje na zdokonalení inovační infrastruktury na území hlavního města Prahy, vyšší využití potenciálu pracovišť AV ČR a vysokých škol a efektivní aplikace výsledků výzkumu do praxe. Vybudováním Centra pro inovace v oblasti nanomateriálů a nanotechnologií vznikne v části šestého patra budovy ÚFCH JH nová inovační infrastruktura s potřebným špičkovým vybavením pro high-tech syntézu nových materiálů, charakterizaci struktury a vývoj nanomateriálů pro vysoce specifické funkce v katalytických, fotokatalytických a elektrodoových procesech.

V první etapě rekonstrukce již byly provedeny opravy a modernizace inženýrských sítí v vzduchotechniky. V Centru se tak zrekonstruovaly prostory 11 laboratoří, sedmi vědeckých pracoven, sociální zařízení a technické zázemí (sklady chemikálií a materiálu); ve druhé etapě budou vybaveny laboratorním a kancelářským nábytkem. Vybavení přístrojů (třetí a čtvrtá etapa) je koncipováno modulárně. Mimo základního laboratorního vybavení budou v Centru umístěny na sebe navazující technologické celky, sestávající z několika aparátů, které umožní přípravu materiálu pro katalýzu, elektrodoové procesy a fotokatalytické procesy. Tato zařízení jsou v některých případech doplněna o základní testovací jednotky pro operativní kontrolu funkce připravovaných materiálu. Centrum ve své činnosti úzce naváže na stávající aktivity ÚFCH JH především po stránce odborné, tedy jednak ve využívání přístrojového vybavení, které již ústav vlastní, jednak po stránce technické – především ve využívání stávajících služeb ÚFCH JH. Vzniknou formální účetní oddělení těchto činností a samostatné středisko; tyto činnosti nebudou zajišťovány duplicitně. Současně bude Centrum také školicí a informační základnou pro Ph.D. studenty, pracovníky z průmyslu i širokou veřejnost.

Partnery projektu jsou vzdělávací instituce z území hlavního města Prahy – Přírodovědecká fakulta UK v Praze, Vysoká škola chemicko-technologická Praha, Ústav anorganické chemie AV ČR, v. v. i. – a podniky z ČR, některé z kategorie malý a střední podnik jako Výzkumný ústav anorganické chemie, a. s., v Ústí nad Labem a firmy Eurosupport Manufacturing Czechia, s. r. o., a ELMARCO, s. r. o. Na využití výsledků výzkumu budou s *Centrem* spolupracovat například i firmy Aqua-Obnova staveb, s. r. o., Ingersoll-Rand Equipment Manufacturing CR, Rodenstock CR a TECERAM. Cílovou skupinou projektu je jeho nositel a partneři garantující realizaci *výzkum-vývoj-inovace* s přímou vazbou akademických pracovišť, průmyslových partnerů i spolupracujících soukromých subjektů.

Pro nositele projektu se vybudování inovačního *Centra* projeví hlavně v oblasti aplikační a vzdělávací. V oblasti aplikační jeho činnost přímo naváže na práce základního výzkumu prováděné v ústavu a ve spolupráci s akademickými a vysokoškolskými pracovišti. Předpokládá se, že pracovníci, kteří dospěli do předrealizačního stadia, využijí jednotlivé technologické celky umístěné v *Centru* tak, aby ve spolupráci s partnery a dalšími organizacemi připravili testovací vzorky a zkušební materiály pro poloprovozní a provozní technologické testy jejich funkce, které jsou zásadním kritériem pro rozhodnutí o zavedení a využívání příslušné technologie. Oblast vzdělávací je velmi důležitá nejen pro udržitelnost projektu, ale i pro další odborný rozvoj ústavu. Možnost práce ve špičkovém výzkumném ústavu na projektech směřujících k využití významnými průmyslovými subjekty bude bezpochyby velmi atraktivní pro studenty ukončující magisterská studia a zejména pro studenty-doktorandy.

Projekt také umožní těsnější sepětí základního a aplikovaného výzkumu s praxí a zvýší kvalitu vzdělávání vysokoškolských a postgraduálních studentů, jakož i pracovníků z praxe. Je cenné, že se jedná o oblast high-tech technologií, které jsou velmi příznivé pro životní prostředí a ve většině případů garantují udržitelný rozvoj společnosti. A to jak přímým kladným

Rekonstruované prostory Centra – květen 2009

ovlivňováním životního prostředí, tak efektivnějším využitím zpracovávaných surovin. Pro partnery projektu z průmyslu je *Centrum* jedinečnou příležitostí získat přímý kontakt s výsledky špičkového výzkumu včetně podpory při jeho aplikaci do praxe. Pro vzdělávací vysokoškolské instituce představuje šanci, jak významně zvýšit atraktivitu svých studijních oborů a jak zapojit své diplomanty a doktorandy do konkrétních projektů. Význačným pozitivem projektu je jeho ekonomická střízlivost a realizovatelnost s minimem identifikovatelných rizik. Pro hlavní město bude mít realizace projektu zásadní přínos ve vytvoření unikátního výzkumně inovačního centra, jež kombinuje základní, aplikovaný a předrealizační výzkum s vazbou na široké spektrum významných podnikatelských subjektů v ČR a špičková evropská pracoviště v oblasti nanomateriálů a nanotechnologií.

Aktuální informace o budování *Centra inovací* naleznete na <http://www.jh-inst.cas.cz/nanocentrum>. ■

KVĚTA STEJSKALOVÁ,
Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.

Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.,

Vás zve na

19. Brdičkovu přednášku

nazvanou

Molecular Foundations of Heterogeneous Metal Catalysis,

kteřou proslaví profesor **Gabor A. Somorjai**

(Department of Chemistry and Lawrence Berkeley National Laboratory University of California, Berkeley)

ve čtvrtek 25. června 2009 v 10:00 hodin v Brdičkově posluchárně ústavu,

Dolejškova 3, Praha 8.

KNIHOVNA KABINETU SE OPĚT OTEVŘ

U příležitosti dokončení první fáze rekonstrukce uspořádala knihovna Kabinetu hudební historie Etnologického ústavu AV ČR dne 4. dubna 2009 slavnostní den otevřených dveří. Noblesní vzhled zrekonstruovaných prostor se těšil hojné návštěvnosti akademické i mimoakademické odborné veřejnosti.

Knihovna Kabinetu hudební historie, jedna z 52 oborových knihoven Akademie věd, byla založena v roce 1962 pro potřeby tehdejšího Ústavu pro hudební vědu. V dalších letech pak společně s mateřským pracovištěm přecházela pod patronaci různých větších ústavů a několikrát se přestěhovala. Naposledy změnila své sídlo v roce 1990, kdy byla přestěhována na Puškinovo náměstí 9 v Praze 6. Při tomto stěhování ovšem nedošlo k žádným inovacím v jejím vybavení, stěhoval se zároveň i porůznu posbíraný mobiliář z poslední předchozí adresy, budovy Albatrosu v Praze na Perštýně. Skoro dvacet let pak knihovna fungovala v maximálně stísněných a postupně i hygienicky stále méně vyhovujících podmínkách. Teprve rozšířením prostor Oddělení hudební historie, už jako součásti Etnologického ústavu, se otevřela možnost ke koncepční přestavbě a modernizaci knihovny.

Původní skromný záměr knihovny, totiž opatřit nově získané prostory novými regály, velmi rychle přerostl do mnohem rozsáhlejšího a strukturovanějšího projektu. K požadavkům na větší skladové prostory, nová pracovní místa ve studovně a zázemí pro knihovnice přibýly i požadavky ústavu, totiž na místo pro pravidelné porady, příležitostné semináře s přizvanými hosty a v neposlední řadě i pro zasedání pracovníků celého ústavu. Takto složité zadání mohl splnit jedině multifunkční prostor, který by byl primárně zařízen jako studovna s příruční knihovnou, ale mohl by se flexibilně přizpůsobovat dalším potřebám.

Finanční prostředky pro tuto myšlenku se podařilo získat z dotačního programu Akademie věd. Stavební projekt dodala Ing. arch. P. Novotná, která navrhla propojení dosud značně stísněných a temných místností do velkého, lépe prosvětleného prostoru. Interiérové řešení pak vypracovala a nad jeho realizací bděla Ing. arch. R. Iblová. Její řešení navazuje na tradičního ducha univerzitních kabinetů a přítom v sobě

zahrnuje potřebné moderní technické prvky, jako je hi-fi souprava, zatemnění oken, dataprojektor s promítacím plátnem, variabilní osvětlení. Při zachování celkově elegantního vzhledu, umocněného umístěním hudebních nástrojů (včetně koncertního křídla – jde totiž především o muzikologické pracoviště!) je možné interiér flexibilně přizpůsobovat i všem dalším požadovaným funkcím: pro potřeby prezenčního studia

Slavnostní otevření knihovny.

Zleva: Jiří Kachlík, Jiří Rákosník, Jiří Drahoš, Ondřej Maňour a Jitka Bajgarová

FOTO: ARCHIV KABINETU HUDEBNÍ HISTORIE EÚ

HUDEBNÍ HISTORIE ELA VEŘEJNOSTI

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

a pravidelné porady má studovna sestavu pracovních stůlů s kvalitním osvětlením; pro potřeby seminářů s prezentací lze doplnit sedací nábytek a mobilizovat hi-fi sestavu jinak ukrytou v knihovním nábytku; pro konference nebo početnější zasedání je možno pracovní stoly odklidit, respektive použít jako předsednický stůl a prostor dovybavit speciálními konferenčními židlemi, dataprojektorem, projekčním plátnem a zatemněním.

Během slavnostního dne otevřených dveří, hojně navštíveného akademickou i mimoakademickou odbornou veřejností, byla představena většina ze zmíněných funkcí, včetně využití prostoru jako komorního koncertního sálu, vhodného například pro provozování hudby skladatelů, jejichž dílo pracovníci Kabinetu hudební historie zkoumají. Celou akci zahájila vedoucí kabinetu hudební historie Jarmila Gabrielová (s asistencí nejmladší akvizice dvořákovského týmu Heleny Matějčkové) provedením hudby A. Dvořáka, na dopoledním matiné zazpívala Marcela Kubartová (jinak knihovnice právě rekonstruované knihovny) za doprovodu Lubomíra Tyllnera (bývalého ředitele Etnologického ústavu) ukázky z díla W. A. Mozarta, B. Martinů a L. Janáčka. Na odpoledním koncertě pak provedla Irena Troupová za klavírního doprovodu vedoucí kabinetu hudební historie Jarmily Gabrielové program z děl českých a německých mistrů 19. století. Přítomní návštěvníci vřele ocenili aktivní hudební angažmá muzikologů a nechali se živou hudbou i prezentacemi činnosti pracoviště vtáhnout do spontánních a neformálních debat, které často umožnily obnovit pozapomenuté mezioborové a mezilidské kontakty. Ukázalo se, že tento prostor by se mohl stát vhodným prostředím nejen pro ryze odborná, ale i pro kulturní a společenská setkání.

S noblesním vzhledem zrekonstruovaných prostor zatím ostře kontrastuje stav knihovních skladišť, naplněných na samu hranici únosnosti, a chodby, ve které by po rekonstrukci mohla být malá výstavní galerie. Rekonstrukce těchto místností je ve stadiu příprav, stavební práce by měly začít v letních měsících 2009. Po předpokládaném dokončení interiérových úprav se snad do roka a do dne dočkáme definitivního zprovoznění všech prostor Knihovny kabinetu hudební historie začátkem roku 2010. ■

JANA VOZKOVÁ,
Kabinet hudební historie – knihovna,
Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

**Zrekonstruovaná
studovna s příruční
knihovnou
Kabinetu hudební
historie EÚ AV ČR**

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

**Vedoucí knihovny
a koordinátorka
rekonstrukce
Jana Vozková**

JAK SE MĚŘÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Komise pro životní prostředí AV ČR uspořádala 30. března t. r. další ze série odborných pracovních seminářů, tentokrát na téma Jak měřit udržitelný rozvoj.

Cílem setkání bylo seznámit odbornou veřejnost s různorodými přístupy k hodnocení udržitelnosti v sociální, ekonomické a environmentální oblasti.

Zobrazení závislosti lidského rozvoje (HDI) a ekologické stopy (EF). Jednoduchá analýza ke zjištění, které země dosahují vysokého lidského rozvoje a zároveň málo zatěžují služby přírody. Ty by se měly zobrazit v pravém horním kvadrantu vymezeném červenými hranicemi. Ukazuje se však – pravý horní kvadrant je podle dostupných dat zcela prázdný –, že státy jsou buďto lidsky rozvinuté (zdraví, vzdělanost, prosperita), ale příliš zatěžují přírodní služby (nadměrná spotřeba zdrojů a zátěž klimatického systému), nebo fungují v únosných environmentálních limitech a pak postrádají některý aspekt kvality života.

V úvodním slově prof. Bedřich Moldan, který seminář moderoval, připoměl neopadávající zájem a poptávku po spolehlivých měřících pokroku či rozvoje společnosti. Na konci r. 2007 uspořádala Rada Evropy, Evropský parlament, OECD, WWF a Římský klub konferenci s názvem *Beyond GDP*, jíž se zúčastnilo více než 650 politiků, expertů a dalších zástupců z řad veřejnosti. Na konferenci se hovořilo o různých přístupech k měření rozvoje společnosti daleko přesahující koncept hrubého domácího produktu a o možnostech jejich implementace na národní, resp. mezinárodní úrovni. Potřeba jiného přístupu k měření rozvoje společnosti vychází zejména z faktu, že kvalita života se neodvíjí výhradně od ekonomické úrovně společnosti. Zahrnuje řadu dalších parametrů, které koncept hrubého domácího produktu není schopen sám vyjádřit (více na <http://www.beyond-gdp.eu/>). Ve stejném duchu založil v minulém roce francouzský prezident Nicolas Sarkozy tzv. Stiglitz-Senovu komisi, jejímž cílem je prozkoumat adekvátnost používání ekonomických indikátorů (zejména HDP a podobných) pro hodnocení blahobytu a kvality života (<http://www.stiglitz-senfitoussi>). Tato prestižní komise (kromě předsedy J. E. Stiglitze z Kolumbijské univerzity jsou dalšími členy např. A. Sen z Harvardu či prof. J. P. Fitoussi z pařížského polytechnického institutu) ve zprávě *Progress what progress?* naznačila možné přístupy k hodnocení kvality života (agregace objektivních indikátorů, hedonické kvalitativní metody či kontingentní oceňování), které dále rozpracovává několik pracovních skupin.

Dr. Tomáš Háek z Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v přehledové prezentaci nastínil současné trendy ve vývoji a využívání indikátorů kvality života. Při velmi hrubém rozlišení lze v rámci konceptu udržitelného rozvoje uvést tři zásadní přístupy k měření rozvoje společnosti. První upravuje pojetí hrubého domácího produktu (*Adjusted GDP*). Tento upravený koncept zahrnuje kromě ekonomických také environmentální, resp. sociální aspekty (např. netržní aktivity, jako je dobrovolnická práce). Druhý přístup představuje environmentální účetnictví (*Environmental Accounting*), kdy integrované účetnictví sleduje propojení mezi životním prostředím a ekonomikou na různých úrovních.

Třetí se již pokouší „měřit“ kvalitu života (*Quality of Life Measures*); jde nad rámec ekonomických i environmentálních statistik a zahrnuje také data z průzkumů zjišťujících stav a vývoj kvality života v různých zemích a různých sociálních skupinách. Kromě komunikačních účelů jsou tyto ukazatele i dobrými analytickými nástroji.

Dr. Ivan Gabal (Ivan Gabal Analysis & Consulting) prezentoval své úvahy o možném směřování sociálních indikátorů. Za klíčovou považuje otázku, zdali nesporná potřeba rozšířit indikaci udržitelnosti má zlepšit nebo změnit dosavadní měření (dokázaly by stávající nebo jen vylepšené ukazatele indikovat blížící se krizi?). Překročení limitů ekonomie musí mířit směrem k sociální a behaviorální dynamice společnosti – modernizaci spotřeby a ekonomického jednání namísto konzervování současného modelu. Pokud k tomu má dojít, je třeba identifikovat oblasti potenciální změny a poté hledat adekvátní koncept kombinující analytický a empirický (výzkumný, kupř. sociologický) přístup. Možností je mnoho a je třeba je zkoumat, například v poloze reakce společností na hospodářskou krizi a potenciální krizi důvěry vůči stávajícímu hospodářskému modelu rozvoje. Lze identifikovat několik základních oblastí:

- změny ve vzorcích spotřeby a fungování domácností (omezení spotřeby, prodlužování životnosti, zesilování vlastního určování spotřební dynamiky);
- činnosti spjaté s reakcí na klimatické a další problémy (neudržitelného) rozvoje (spotřeba energií, recyklace, poznání v dané oblasti, výchova dětí);
- ovlivňování dynamiky společnosti směrem k udržitelnosti (komunitní, spolkové, politické participace);
- reforma politiky a tlak na reformu politických institucí ke zvýšení jejich flexibility vůči otázkám udržitelnosti;
- tlak na ekonomickou diverzifikaci v regionech a obcích (odklon od monokulturní ekonomiky) a tlak na inovace, výzkum a aplikace.

Ing. Marek Rojíček z Českého statistického úřadu ukázal, o čem (ne)vypovídá ukazatel hrubý domácí produkt (HDP). HDP je pouze jedním z ukazatelů, i když nejčastěji používaným, který vypovídá o produkci finálních výrobků na ekonomickém území daného státu. K měření ekonomického blahobytu má blíže uka-

zatel národního důchodu (HND), který se vztahuje k hodnotě důchodu, jenž získají rezidenti daného státu. HDP neměří blahobyt, ale příspěvek k produktivní lidské činnosti k blahobytu. Např. přírodní katastrofy nesníží HDP, ale projeví se v národních účtech jako pokles jmění. Vliv na HDP může být dokonce pozitivní, pokud převáží nové investice nad ztrátou produkce ze zničených výrobních zařízení. Hrubý domácí produkt v absolutním vyjádření nemá příliš velkou vypovídací schopnost, slouží hlavně jako srovnávací základna pro různé poměrové ukazatele (zadlužení, energetická náročnost, otevřenost ekonomiky, daňové zatížení, intenzita výzkumu a vývoje atd.). Měření HDP má několik slabín: úplnost zachycení (šedá ekonomika, modelování, odlišnost podnikového a národního účetnictví); oceňování (zejména u netržních transakcí); přepočtení do stálých cen (kvalitativní očišťování, aplikace správných cenových indexů) a mezinárodní srovnatelnost (srovnatelnost metodiky, měření PKS).

Statistikové jsou si dobře vědomi omezené vypovídací schopnosti HDP a spíše než k vytváření „super HDP“ se přiklání k využívání širší škály ukazatelů.

V poslední prezentaci se Mgr. David Vačkář z Centra pro otázky životního prostředí UK zaměřil na indikátory přírodního kapitálu. Přírodní kapitál kromě základních složek životního prostředí (nerostné suroviny, voda, ozonová vrstva) bývá ztotožňován s tzv. ekosystémovými službami. Ekosystémové služby je možné vnímat jako přínosy fungování ekosystémů lidské společnosti, tedy přírodní procesy zhodnocené společností. Jsou mnohovrstevnatým konceptem, který lze postihnout mnoha přístupy. Na semináři byly představeny zejména v kontextu měnících se preferencí lidské společnosti vůči ekosystémům, kdy jsou v poslední době upřednostňovány služby typické spíše pro přírodní ekosystémy, např. ukládání uhlíku.

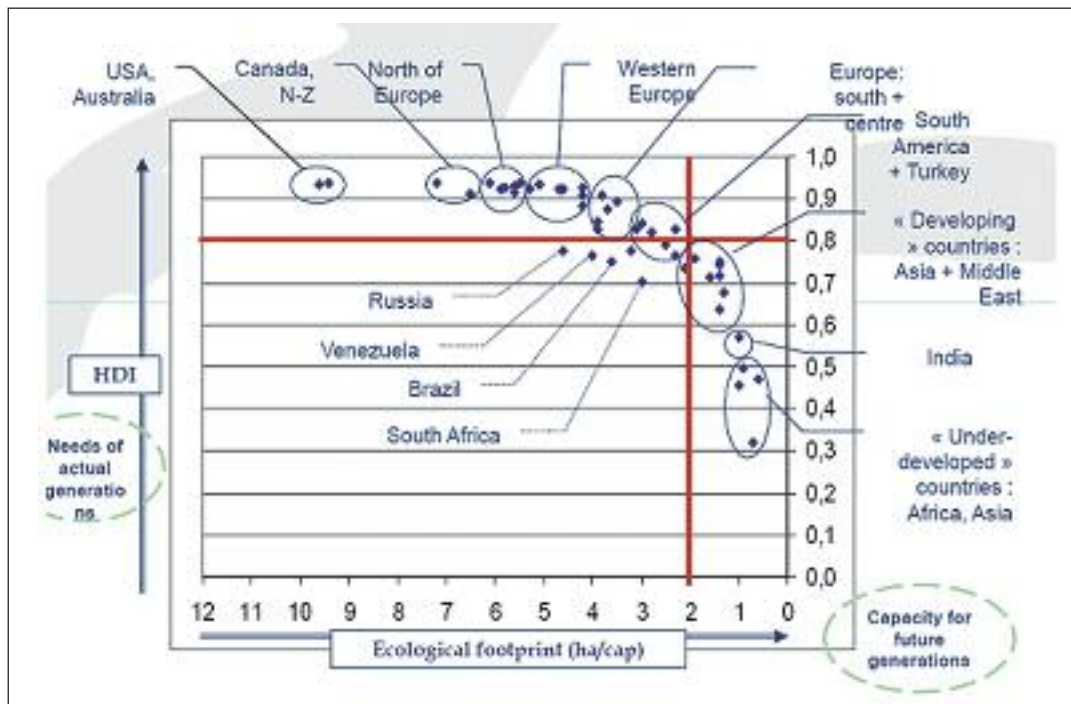
Špičku ledovce současných makroindikátorů environmentální udržitelnosti představuje indikátor ekologické stopy, který se často využívá pro ilustraci nepříznivých trendů vývoje kapitálu. Ačkoli existuje mnoho sofistikovanějších přístupů k hodnocení změn přírodního prostředí, žádný zatím nedosáhl popularity ekologické stopy. Indikátor ekologické stopy vyjadřuje, kolik si z celkové dostupné biokapacity společnost přivlastňuje pro svoje potřeby. Nesporná výhoda tohoto indikátoru je v tom, že převádí biologickou produkci a lapání odpadního CO₂ jako produktu průmyslového metabolismu na společně

plošné jednotky – globální hektary. Podobně jako GDP však ekologická stopa zdaleka neměří všechny aspekty environmentální udržitelnosti. V rámci celosvětové platformy *Global Footprint Network*, jejímž partnerem je i Centrum pro otázky životního prostředí UK, se ekologická stopa postupně zlepšuje a dále rozvíjí.

Ekologická stopa nicméně příliš nevyovídá o kvalitě přírodního prostředí. Z tohoto hlediska je nutné dále rozvinout výstižné indikátory biodiverzity a ekosystémů, které by podchytily vývoj součástí tzv. kritického přírodního kapitálu. Jedním ze zásadních trendů v Evropě i ČR v posledních letech je nárůst zastavěných ploch. Tento trend úbytku přírodního kapitálu v podobě produkční základny ekosystémů lze zachytit například množstvím primární produkce, ztracené v důsledku urbanizace. Tento jev na sebe váže i znehodnocení dalších ekologických procesů včetně ztráty biodiverzity.

V bohaté diskusi zazněla řada podnětných připomínek i povzdech nad nepříliš rozvinutým výzkumem v této oblasti v ČR. Prof. Moldan v závěrečném shrnutí vyjádřil naději, že přístupy k monitorování a hodnocení udržitelného rozvoje, které byly představeny na konferenci *Beyond GDP* i následnou iniciativou, výsledky práce Stiglitz-Senovy komise, jež byla očekávána již v dubnu t. r., a další podněty budou mít ve vědecké komunitě i v decizní sféře příslušnou odezvu. Řada poznatků je již prezentována nejen v odborných publikacích, ale i v běžném tisku a dalších médiích. ■

TOMÁŠ HÁK, DAVID VAČKÁŘ,
Centrum pro otázky životního prostředí
Univerzity Karlovy

VĚDCI Z ÚSTAVU EXPERIMENTÁLNÍ MEDICÍNY SE VZDĚLÁVAJÍ V RÁMCI PROJEKTU EU

FOTO: EVA SYKOVÁ, ARCHIV ÚEM

Ústav experimentální medicíny AV ČR zahájil v březnu t. r. vzdělávací aktivity v rámci projektu Vzdělávání vědeckých pracovníků v oblasti přenosu biomedicínských technologií do praxe financovaného z programu Praha – Adaptabilita (OPPA).

Celkem 40 vědeckých pracovníků již navštěvuje přednášky a kurzy zaměřené v první fázi projektu na rozvoj komunikačních a prezentačních dovedností – tedy oblast, která se v současné světové konkurenci stává stále potřebnější a důležitější. Účastníci mají možnost osvojit si pod vedením zkušených lektorů z praxe principy a předpoklady úspěšné komunikace s kolegy v zaměstnání, ale například i s podnikateli nebo potenciálními investory. Část přednášek se zaměřila též na pravidla komunikace s tištěnými a elektronickými médii.

Další blok vzdělávání, jenž je nyní v přípravě, se bude orientovat na oblast duševního vlastnictví, formy jeho ochrany a využití ve výzkumné instituci včetně výkladu institucí práv duševního vlastnictví v ČR a v zahraničí.

Pro vědecké pracovníky je zvláště významná třetí část projektu, která je zaměřená na preklinické testování, pravidla přípravy klinických studií a kontrolu kvality. V současné době se specifikuje osno-

va. Kurzy se budou rámcově věnovat tématům: základní pravidla preklinických studií a požadavky na proces registrace léčivého přípravku, zásady správné laboratorní praxe ve vztahu k preklinickým studiím, kontrola kvality a zabezpečování jakosti pro preklinické studie, klinické studie – legislativa, směrnice v ČR a v zahraničí, kontrola kvality a jistění jakosti v rámci vývoje a zavedení léčivého přípravku, správná výrobní praxe.

Přednášky se konají v konferenčním sále Inovačního biomedicínského centra ÚEM AV ČR, jehož provoz byl slavnostně zahájen v říjnu minulého roku a jehož součástí je i podnikatelský inkubátor pro biomedicínské spin-off firmy, vybavený čistými prostory třídy A pro buněčnou kultivaci. ■

JAN PROKŠÍK,
JANA VOLÁKOVÁ KŘÍŽOVÁ,
realizační tým projektu

NOVÝ

ORIENT

**Odborný
čtvrtletník
Nový Orient,
časopis Orientálního ústavu
Akademie věd ČR, je od dubna
roku 2009 zařazený do Seznamu
recenzovaných neimpaktovaných
periodik České republiky.**

Nový Orient vychází od června roku 1945, kdy v závislosti na rozvoji emancipačních procesů ve státech „třetího světa“ vzrostl také u nás zájem o aktuální politické dění, dějiny a kulturu zemí Asie a Afriky.

Založení tohoto časopisu bylo ve své době významným počinem. Vzniklo nové, výhradně orientalistické periodikum psané v národním jazyce, z něhož širší veřejnost získávala relativně objektivní, nezkrácené informace o zemích Orientu, přinejmenším informace nezatížené xenofobními předsudky nebo zase laciným romantismem. Tuto ambici nebylo snadné naplnit tak, jak si to možná zakladatelé a někteří jejich pokračovatelé představovali. Ale ani v ideologicky nejchmurnějších dobách normalizace ze stránek *Nového Orientu* nezmizely solidní články o náboženských systémech, „orientálních reáliích“, výtvarném umění, literatuře. Prakticky nedotčena zůstala v tomto ohledu celá sféra starověkých orientálních civilizací (Egypt, Mezopotámie, Indie, Čína), na jejíž zastoupení tvůrci časopisu nikdy nezapomínali. Třiašedesát ročníků tak namnoze představuje bohatou škálu poznatků o orientálních zemích.

Jestliže v dobách minulých se *Nový Orient* pyšnil tím, že je především v Evropě svého druhu ojedinělým popularizačním či didaktickým časopisem, globální informační revoluce posledních let, možnost svobodně cestovat do Orientu a objek-

tivní tlak na odbornost produkce společenskovedních ústavů Akademie vedly k tomu, že v posledních pěti letech výrazně změnil nejen svou grafickou úpravu, periodicitu a tematický profil, nýbrž především obsahovou kvalitu publikovaných příspěvků. V současnosti činí rozsah časopisu 64 stran formátu A4 v barevné křídové obálce, jejíž podoba odpovídá obsahu daného čísla. V každém z čísel je původním odborným statím pracovníků z různých českých, případně slovenských vědeckých institucí věnováno asi 50 stran, zbytek činí komentované překlady a recenze. O přijetí či nepřijetí příspěvků rozhoduje recenzní řízení, jehož se účastní odborníci nejen z Orientálního ústavu a členové redakční rady, ale jsou také osloveni specialisté z dalších příbuzných pracovišť. Své odborné stati zde uveřejňují nejen kmenoví pracovníci Orientálního ústavu, nýbrž příslušníci širší orientalistické obce – především pracovníci příslušných odborných ústavů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ale také obecní historikové, politologové nebo religionisté z celé republiky.

Důraz na odbornost, objektivitu, věcný nadhled a snaha o co nejširší výběr příspěvků přináší ovoce v podobě stoupajícího počtu předplatitelů. Mezi nimi – kromě knihoven, odborných pracovišť, škol a dalších zájemců z řad široké veřejnosti – roste počet studentů a novinářů. ■

MILOŠ MENDEL,
Orientální ústav AV ČR, v. v. i.

**V případě zájmu
je možné
si v redakci
Nového Orientu
objednat
i starší čísla.**

STUDIUM MIKROBIÁLNÍHO SPOLEČENSTVA V KONTAMINOVANÝCH PŮDÁCH

Jedním z hlavních úkolů Rámcové smlouvy o spolupráci mezi Akademií věd ČR a Pardubickým krajem je problematika životního prostředí, kterou řeší Laboratoř environmentální mikrobiologie Mikrobiologického ústavu AV ČR. Projekt se zaměřuje na sledování a hodnocení vlivu průmyslových odpadů na mikrobiální procesy v půdě.

Lokalizace studovaných ploch

Znečištění životního prostředí různými polutanty, které jsou důsledkem průmyslové činnosti, například polycyklickými aromatickými uhlovodíky, odpady z výroby syntetických barviv, výbušnin, polychlorovanými bifenoly, ropnými látkami, pesticidy atd., se hodnotí převážně z hlediska jejich negativního vlivu na zdravotní rizika lidské populace nebo variabilitu a výskyt rostlinných a živočišných druhů. Mnohem méně pozornosti se ale věnuje studiu antropogenních zátěží na strukturu, funkci a diverzitu mikrobiálních společenstev. Je nutné si uvědomit,

že mikrobiální a především půdní společenstva jsou jedním z hlavních prvků ovlivňujících celou řadu ekologických funkcí, které utvářejí životní prostředí. Jejich narušení má tudíž negativní dopad na stabilitu půdního prostředí a následně celého ekosystému. Ke klíčovým procesům patří rozklad přirozených organických látek, obecně lignocelulos, jež vedou ke tvorbě půdní organické hmoty.

Vhodným modelem pro studium těchto vztahů je okolí chemického závodu Synthesia, a. s., Semtín. Znečištění zde představuje tzv. starou zátěž, která

je kontaminována dlouhodobou průmyslovou činností a tvoří ji směs širokého spektra látek. V těchto lokalitách je prakticky nemožné identifikovat nebo analyzovat obsah jednotlivých znečišťujících látek metodami chemické analýzy. Alternativou pro odhad rizika je vyhodnocení stupně narušení funkce ekosystému na základě bioindikátorů, tj. přítomnosti specifických mikroorganismů a jejich extracelulárních enzymů.

Po konzultaci v závodě jsme vybrali tři lokality s různým stupněm znečištění.

Jako střední úroveň znečištění jsme zvolili areál Synthesie, vysoký stupeň znečištění znázorňovalo odkaliště a jako kontrolní lokalita bez znečištění nám posloužila obec Černá u Bohdanče. Na všech stanovištích jsme odebrali vzorky půdních profilů do hloubky 5–10 cm. Ve vzorcích jsme pak sledovali zastoupení hub a bakterií, jejich biomasu, aktivitu a kvantifikaci produkce extracelulárních enzymů. Důraz jsme kladli především na enzymy, které se podílejí na transformaci půdní organické hmoty, tj. oxidativní a hydrolytické enzymy rozkládající celulózu a hemicelulózu, a enzymy, jež se podílejí na metabolismu dusíku a síry. Stanovení enzymů v půdním prostředí je poměrně komplikované, a studium proto zahrnovalo i vývoj a optimalizaci postupů extrakce a měření jejich aktivity. Bakteriální a houbová biomasa byla stanovena pomocí lipidických biomarkerů, tj. obsahu ergosterolu a fosfolipidických mastných kyselin specifických pro tyto taxony.

Z výsledků složení mikrobiální biomasy je zřejmé,

že největší množství mikroorganismů je přítomno v půdě kontaminovaných lokalit, což je především patrné na nejvíce zatíženém odkališti. To je způsobeno zejména vysokým podílem bakteriální složky společenstva. Biomasa hub je ve všech lokalitách srovnatelná, avšak relativní podíl hub na celkové biomase společenstva je nejvyšší v kontrolní lokalitě. Tato skutečnost je v souladu s předpokladem, protože houby jsou ke znečištění prostředí mnohem citlivější než bakterie. Odpovídají tomu i výsledky enzymových analýz. Aktivity celulytických enzymů produkovaných houbami jsou nejnižší na kontaminovaných lokalitách, což indikuje pomalejší rozklad rostlinného materiálu.

Výsledkem kontaminace je tedy jak změna složení mikrobiálního společenstva, tak i ovlivnění rychlosti mikrobiálních procesů zprostředkovaných enzymovou katalýzou.

Srovnávací studium kontaminovaných půdních ekosystémů s analogickými nenarušenými lokalitami, které by měly definovat cílový stav ekosystémů po odstranění kontaminace, je dlouhodobá záležitost. V dalším období spolupráce mezi Pardubickým krajem a AV ČR se budou sledovat ekotoxikologické parametry a respirometrické analýzy, které umožní detailnější charakteristiku fungování mikrobiálních společenstev. ■

FRANTIŠEK NERUD,
Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i.

Brno podporuje talentované Ph.D. studenty

Město Brno ročně udělí **20 stipendií** ve výši 10 000 Kč měsíčně.

Finanční příspěvek bude vybraným studentům vyplácen po dobu tří let.

Celkově tak student může získat až 360 000 Kč.

Studujete technický nebo přírodovědný obor?

Jste zapsáni v doktorském studijním programu na brněnské vysoké škole?

Máte inovativní vědecký projekt a jste připraveni na sobě pracovat?

Stačí vyplnit elektronickou žádost o stipendium a úspěšně projít výběrovým řízením.

Pro získání stipendia jsou rozhodující dosavadní akademické výsledky, kvalita předloženého projektu. Žadatelé, kteří splní požadovaná kritéria, osobně prezentují svůj projekt před výběrovou komisí.

Program finančně podporuje Statutární město Brno.

Na přípravě se podílí Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu.

Podávání žádostí o stipendium na akademický rok 2009–2010: srpen–září 2009.

Více informací na webových stránkách www.jcmm.cz.

Žijeme v době sloganů, bonmotů a parafrázování. Kdo by se zabýval neužitečným přemýšlením a čtením abstraktních úvah, když čas letí... Čas jsou peníze a granty; čas netřeba ztrácet nad úvahami, které se nepublikují. Jedním z dobových sloganů se stala excellence. Kupodivu se nepoužívá ve vztahu k vládě, parlamentu nebo ekonomické sféře, ale uplatňuje se zvláště ve vztahu k vědě. Tradičně se titul Excellence používal (a stále se používá) v oslovení vyslanců a církevních hodnostářů. Do angličtiny i k nám toto označení proniklo z francouzštiny třeba jako par excellence. Anglicky však nevystihuje nejvyšší stupeň uznání, kterým zůstává domácí „outstanding“ stejně tak jako česky „vynikající“. Dlužno připomenout, že i v současné klasifikační stupnici evropských i amerických výzkumných programů je na prvním místě vynikající, zatímco excelentní zaujímá až místo druhé. U nás se přesto excelencí hýří.

Máme například centra excellence a vůbec všechno chceme excelentní. Jen v neslavné *Bílé knize*, kterou letos vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, najdeme slovo excellence 16krát. Snad i proto stojí za to se tímto označením zabývat poněkud podrobněji.

Excellence se do oběhu dostala zásluhou stupnice navržené pro hodnotitelská grémia; taková hodnocení se uskutečnila nejprve v Akademii a bezpochyby rozvířila mnohé stojaté vody. Trpěla však samozřejmě tím, kdo a proč si vybral své hodnotitele. Nicméně byla pozitivním krokem, který leccos podstatného provětral, zvláště proto, že první hodnotitelské komise přicházely i do laboratoří a seznamovaly se s úrovní znalostí a stupněm promyšlenosti projektů jednotlivců i skupin, a mohly si tak udělat vlastní nezávislý úsudek. Neznám způsoby následných hodnocení, ale myslím si, že jsou v podstatě formální, neosobní, opřené o spočítání u nás tak věhlasných impakt faktorů. Noví hodnotitelé jsou buďto hodnotící profesionálové, nebo úzcí odborníci. Nevím, zda od nich ředitelé získali nějaké nové pohledy s výjimkou připomínek, aby se více publikovalo.

Rád připojím i vlastní zkušenost. V roce 2005 jsem byl jmenován do hodnotící komise EMBO, která měla posuzovat řecké ústavy zabývající se biomedicínou. V předstihu jsem prostudoval stohy dokumentů poslaných e-mailem, než komise během pár dní navštívila v Aténách všechna pracoviště, vyslechla reporty skupin a seznámila se s vybavením i některými pracovníky. Tato návštěva v Řecku na mě udělala hluboký dojem zvláště proto, že tam začali s vědou poměrně pozdě a přitom se jim podařilo získat nazpátek z ciziny významné řecké vědce. Kámen úrazu se ovšem objevil při celkovém hodnocení, které, jsouc odstupňováno podle pro mě nejasných kritérií, mělo významný dopad na existenci ústavů. Diskuse se jasně polarizovala

mezi stanoviskem významného představitele EMBO, které vycházelo z výsostné pozice vybírat si a přepíacet jenom rozinky z koláče. Mé hledisko vyplývalo ze zkušeností, že pokrok vědy v malých a relativně chudých státech závisí na obětavých, vědě oddaných lidech, kteří tvoří páteř vědeckých ústavů – tací v Řecku byli a zaslouží si podpory. Vyhraněná stanoviska se vůbec nesblížila, nicméně musím dodat, že jsem nakonec získal většinu komise na svou stranu.

Boj o excelenci dále pokračuje a stává se bojem o přežití. Problémem zůstává, kdo má právo tento významný titul udělovat. Zřejmě by to měla být Rada pro výzkum a vývoj, v jejichž představitelích ale mnoho excellence nevidím. Je tu i druhá možnost, kterou doporučuje Jaroslav Hašek ve svém fejetonu *Největší spisovatel český Jaroslav Hašek*. Vyjímám z něj: „Svět musí přijít k názoru [...], že jsem pašák [...], lidstvo musí mne náležitě ocenit, a to nejen mé velké vlohy a obrovské schopnosti, nýbrž hlavně můj báječný talent a můj nevyrovnatelně ryzí charakter. Někdo však namítne, proč jsem si tento chvalozpěv nedal napsat od jiného, povolanejšího, proč činím své skromnosti takové násilí, chvále se sám? Odpovídám: protože sám sebe znám nejlépe...“ Opájení se představou světovosti, úspěchů a mezinárodního uznání se stává vleklou chorobou, podporovanou chtivostí médií po senzaci všeho druhu.

V užívání titulů jsme rovněž kabrňáci a nejnovější vývoj umožňuje další kreativitu – při uvádění členství v britských specializovaných společnostech. Což takhle za jméno uvádět i excelenci? Třeba *JE* by byla jeho excellence, lépe by to znělo anglicky jako *HE*. Nebo *VN* jako vynikající, anglicky ovšem *OUT* (outstanding). K uvážení státní komisi pro udělování hodností to nabízím zvláště proto, že doktor věd již vyšel z módy, a je tudíž třeba jej nahradit atraktivnějším titulem.

VÍTE, PANE KEPLERE, TA VAŠE "ASTRONOMIA NOVA"
MÁ VELMI NÍZKÝ IMPAKTNÍ FAKTOR.
VĚNUJTE SE RADĚJI HOROSKOPŮM !

GRAFIKA: FRANTIŠEK IMZERA, MFF UK

V životě jsem potkal několik velikánů. Jednoho z nich, Peytona Rouse, jsem se ve své mladické nezkušenosti zeptal, proč nepoužil pro studium svého viru tkáňových kultur. Odpověděl mi prostě a přímo: „*Stálo by to moc času a úsilí.*“ Při svých návštěvách mě Howard Temin bez váhání upozornil, které z jeho mnohých prací se nepovedly; tak se otevřeně mluví s kolegou. Rád se zmíním i o dvou českých velikánech. Jaroslav Heyrovský ve své skvělé semestrální přednášce o polarografii vykreslil nejen své předchůdce, ale když se dostal k rovnici popisující polarografické děje, vytáhl papírek a opsal ji z něj. Podotkl, že by rovnici sám nespočetl, a vyzdvihl, že ji sestavil prof. D. Ilkovič. Od té doby se fyzikální chemie silně matematizovala. J. Heyrovský ale zůstává připomínkou, že o pravdivosti a platnosti vysoce teoretických úvah rozhodne až experiment. Fantastické byly i neformální debaty s Otto Wichterlem, vzpomenu jeho poznámku o kolaboraci s komunismem, což bylo častým tématem i zasedání Výboru pro řízení pracovišť Akademie. Při jedné takové příležitosti, bráně několik nařčených, O. Wichterle prohlásil: „*Já jsem byl největší kolaborant, poněvadž jsem režimu vydělal tolik a tolik miliard.*“ – Tedy člověk s obrovským intelektem, nadhledem a vnitřní nezávislostí. Žádný z těchto velikánů ani nepřipustil, že by se podle nich přepisovaly učebnice. Učebnice se jen dopisovaly, o což se postarali jiní až na základě ověření faktů vědeckou komunitou.

Když tedy nemůžeme nalézt arbitra elegantiarum v oblasti excelence ani v Radě pro výzkum a vývoj, ani v našich mediálních hvězdách, kde jej hledat? Určitě by se našlo více odpovědí – jako třeba mezi 81 rektory vysokých škol nebo mezi funkcionáři Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo Ministerstva zdravotnictví.

Co kdybychom ho hledali mezi významnými světovými vědci, kteří se těmito otázkami zabývali? Mezi ně patří David Baltimore, který dal světu čtyři objevy: virovou RNA polymerázu, reverzní transkriptázu, centrálního regulátora imunitní odpovědi (NFκB) a retrovirové vektory pro genovou terapii. Zatím dostal „jen“ jednu Nobelovu

cenu, cesta k úspěchu ho teprve čeká. Jeho postřehy vyšly na osmi stranách v časopise *Science* a představují náplň prezidentského proslovu na zasedání americké asociace pro pokrok ve vědě. Má překvapivě osobní projev a neváhá také vyjádřit postoje k americké administrativě. Zdůrazňuje, že objev musí zůstat zábavou a že dobrá myšlenka ve vědě je pokladem nezávisle na svém původu. David Baltimore se zamýšlí i nad celosvětovým úsilím dosáhnout excelence. Rychlé pokusy získat excelenci jsou pochybné, neboť takový cíl vyžaduje čas. Ne všechny instituce musí aspirovat na

excelenci, nejlepší z nich jsou ale klíčové.

Pro získání excelence platí několik pravidel. Předně je při výběru lidí třeba přihlížet k jejich excelentnosti. Spojovat výuku s výzkumem a obojí integrovat tak, aby vzniklo zázemí lidí připravených na práci v předních řadách vědy. Zajistit akademickou svobodu, zachovat definitivní pozice („tenure“), které umožňují vědcům sledovat individuální programy a vést je podle svého rozhodnutí. Jakkoli jsou úspěchy americké vědy podmíněny velkolepými nabídkami a podmínkami pro nejlepší mozky z celého světa, i v této věci se situace může změnit.

Jak se tedy do hloubky vyrovnávat s potřebou excelence? Co třeba Davida Baltimora při příležitosti jeho návštěvy v příštím roce pozvat na atraktivní výlet a pobyt? Při takové příležitosti by předseda Akademie s několika vybranými osobnostmi mohli získat opravdový vhled do toho, jak usměrňovat vědu a zajišťovat její stoupající úroveň.

Připomínám, že již začátkem 60. let v období mírně nahlonaného komunismu se Milanu Haškovi podařilo získat finance na pobyt sira Petra Medawara s rodinou v Tatrách, který byl spojen s přednáškou v Praze a v Prešově; byla to promyšlená strategie, jak navázat vědecké styky s Velkou Británií, která se mnohokrát vyplatila i v budoucnosti. Investujme tedy s odvahou do na první pohled neúspěšných, ale zásadních akcí, které nám umožní se přiblížovat ke světovosti.

Ještě jednou k Baltimorovi. Svůj článek končí poselstvím optimismu. Optimismu, že je jeho země znovu připravena jednat morálně bez ohledu na jakékoli provokace. Optimismem ve vztahu k našemu potomstvu tím, že se seriózně vyrovnáme s globálním oteplováním, že znásobíme investice do budoucnosti, abychom byli připraveni na snášejíci se bouři. Optimismem, že příliv anti-intelektualismu založeného na náboženství, který sevřel americký národ, se obrátí. To je projev státníka, kterého bychom potřebovali na Hrad. Projev optimismu, který by měl zaznít i od představitelů naší země.

JAN SVOBODA,

Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.

ČINNOST RADY PRO POPULARIZACI VĚDY AV ČR ZA OBDOBÍ 2005–2009

Rada pro popularizaci vědy AV ČR zastupovala v letech 2005–2009 vědecké pracovníky Akademie věd, ostatní vědecké a univerzitní instituce nebo odborníky z médií. Jejimi cíly bylo zpřístupňovat a vysvětlovat nové vědecké poznatky a postupy široké veřejnosti, podporovat větší zájem o vědu, zvyšovat úroveň vzdělanosti a inspirovat mladé talenty k pozdější práci v oblasti výzkumu. Všestranně podporovala rozvoj komunikace a spolupráce v oblasti popularizace vědy mezi vědeckými pracovišti AV ČR, vysokými školami i dalšími výzkumnými institucemi a navazovala trvalé kontakty s médii. Mimo jiné se ale také zaměřila na posuzování kvality popularizace jednotlivých vědeckých ústavů.

OBĚ FOTA: LUDĚK SVOBODA, AKADEMICKÝ BULLETIN

Rada během funkčního období zasedala celkem devětkrát. Za dobu čtyřleté činnosti v ní došlo k několika personálním změnám; za zemřelé členy, místopředsedu Z. Pokorného a I. Budíla, byli jmenováni J. Dušek a J. Jarošová, nově kooptován byl J. Kolář, místopředsedou Rady se stal J. Krekule. Na zasedání byli zváni zástupci médií, aby představili nové informační možnosti v oblasti popularizace vědy, tehdejší šéfredaktorka *Nakladatelství Academia* J. Zykánová představila nově vznikající edice, šéfredaktorka *Akademického bulletinu* M. Hužvárová pak novou koncepci měsíčníku. Zástupci českých internetových portálů, které se věnují popularizaci vědy, seznámili Radu se svými záměry, členka Rady Š. Speváková představila magazín České televize o vědě *PORT* a jeho webové stránky.

Přehled aktivit v jednotlivých letech:

Na prvním zasedání v roce 2005 Rada připravila nový *Status*, který přijala Akademická rada, a zahájila činnost v novém složení. Uspořádala celou řadu tiskových konferencí: v roce 2006 *Světové zásoby ropy a perspektivy její těžby: energetická koncepce ČR; Epidemie pro 21. století; Výživa a bezpečné potraviny; Jak Češi volili?; Nové dokumenty k historii česko-ruských (sovětských) vztahů*. V roce 2007 *Léčba bolesti: bolesti u žen, bolesti ve stáří; Centrum*

pro výzkum chorob srdce a cév; 50 let kosmické epochy. V roce 2008 *Recyklace plastů – principy, technologické možnosti a realita v České republice; Mezinárodní rok planety Země*. V letošním roce pak tiskovou konferencí *Biomasa jako součást energetické strategie ČR a EU*. Zorganizovala také Akademické kavárny *České lesy: minulost, přítomnost, budoucnost aneb V lesích může zabloudit nejen Jeníček s Mařenkou; Bioekonomika dneška: móda, fikce, naděje nebo nezbytnost?; K právu za dob c. k. monarchie; Evoluce, tentokrát jako „aplikovaná věda“; Voda a život na Marsu nebo Město v historické krajině – obraz smíru nebo střetávání?*.

Tiskové konference i Akademické kavárny vzbudily u novinářů zájem. Témata těchto setkání vycházela z aktuální situace, médiím i veřejnosti nabídla podrobné informace v širších souvislostech a ohlas – soudě podle monitoringu tisku – byl vysoký. Organizaci Akademických kaváren, které jsou diskusním fórem s účastí veřejnosti, převzala Rada v roce 2007 od Nakladatelství Academia. Soustřeďují se na témata vztahující se ke knihám, jež Academia vydává, k práci ústavů AV ČR či aktuálním společenským zájmům. Rada je vnímá jako jednu z forem popularizace a propagace vědy i jako způsob komunikace veřejnosti s akademickou obcí.

Rada se též zasadila o zajištění mimořádné finanční podpory pro vybrané popularizační aktivity – časopisu *Živa* poskytla podporu na dotisk jubilejního čísla v částce 70 000 Kč; poskytla podporu ve výši 70 000 Kč pro realizaci části putovní výstavy k *Mezinárodnímu roku planety Země*, kterou spolupořádala AV ČR; v roce 2008 zažádala Akademickou radu o podporu fotografické soutěže *Rostlina s příběhem*, kterou inicioval Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i., a to v celkové výši 54 000 Kč. V roce 2007 vytvořila Rada také webové stránky, kde se soustřeďují informace o akcích a důležité odkazy s vazbou na popularizaci vědy.

V únoru loňského roku Rada poslala Radě České televize otevřený dopis, v němž kritizovala pořad *Detektor*. Tento pořad neagoval metodu kritického myšlení a divákům předkládal nesmyslná tvrzení různých esoteriků a psychotroniců, která většinou nebyla podložena žádným faktem. Rada konstatovala, že *Detektor* je tím nejpokleslejším pořadem, jaký ČT v posledních letech vysílala. Na základě kritiky dalších osobností a institucí byl *Detektor* z programu ČT stažen. V letošním roce Rada kritizovala

ČT, že začátkem roku bez náhrady zrušila pořad *Planeta Věda*, jednu z mála relací, která se zabývala popularizací vědy.

Rada spoluorganizovala předávání medailí *Vojtěcha Náprstka*, které Akademie věd ČR uděluje za popularizaci vědy. Za soustavou a dlouholetou popularizační činnost v oblasti technických, příp. medicínských a biologických věd je v roce 2006 převzali Ivo Kraus a František Koukolík, v roce 2007 historik Dušan Třeštík a novinář Vladimír Kořen, v roce 2008 člen *Rady pro popularizaci vědy* Jan Krekule, popularizátor kosmonautiky Antonín Vítek a ředitel Českého rozhlasu-Leonardo M. Bobek. V letošním roce jsou kandidáty J. Jarošová a S. Daničková.

Na návrh svého předsedy *Rada* na začátku roku 2007 vyvolala diskusi o hodnocení popularizačních aktivit pracovišť a v ná-

sledujícím roce také navrhla zřízení fondu pro popularizační činnost AV ČR; tento návrh však Akademická rada nepřijala.

V průběhu funkčního období se jednotliví členové *Rady* zapojili do mnoha aktivit popularizujících výsledky vědy a výzkumu, vystupovali v médiích, publikovali a přednášeli. Je však třeba konstatovat, že ne všichni přistupovali k činnosti stejně aktivně; bylo by proto vhodné, aby ústavy věnovaly návrhům na členství patřičnou pozornost, aby nebylo pouze formální záležitostí. ■

JIŘÍ KOLBEK,
VERONIKA KRATOCHVÍLOVÁ a JAN KREKULE,
Rada pro popularizaci vědy AV ČR

DROBNÁ ZAMYŠLENÍ NAD BILANCÍ I „KŠAFTEM“

Rada pro popularizaci vědy AV ČR vystupovala ve dvojí úloze. Na jedné straně jako organizátor aktivit a akcí spojených s představováním vlastní vědecké činnosti Akademie a vědy obecně veřejnosti, ale také jako ten, kdo využívá vědeckého know-how jednotlivých ústavů a ozřejmuje společnosti aktuální a závažná témata doby. Na straně druhé se nevyhnula nezbytnosti „popularizovat popularizaci vědy“ ve vlastních řadách.

Pro první případ je šťastnou okolností, že mnozí zástupci médií, kteří se stali součástí *Rady*, vytvářeli symbiózu s vědeckou obcí – užitečná dichotomie, kdy *Rada* připravovala věcnou prezentaci problému a zároveň i jeho adekvátní mediální ohlas. Nezapomenutelnou kategorií reprezentovali vědeckí pracovníci „podobojí“, lidé s hlubokou oborovou erudicí, literárním talentem a schopností esoterické učinit čtenářsky a posluchačsky stravitelným. Modelovým případem byl v tomto ohledu profesor Vratislav Schreiber. Opakovaně zabývala myšlenka, že by *Rada* mohla být i jakýmsi rádcem, vychovatelem adeptů vědecké žurnalistiky. Jak přitažlivě psát a jakým Scyllám a Charybdám se vyhýbat. Tak trochu analogie ke kurzům vědecké prezentace, které každoročně pořádá GA ČR pro badatele-juniory. Na vyšší úrovni i pokus organizovat na některé z fakult semestrální kurz o popularizaci vědy. Zkrátka nápady, jež by neměly vyprchat a k nimž by se *Rada* měla v budoucnu vracet.

Tiskové konference dopadly většinou dobře. Excelentně tehdy, když byl sám předmět uchopen z několika pohledů, doba konání nepřekročila únosnou hodinu a obrazová ilustrace byla autonomně sdělná. Příkladem je „tiskovka“ *O recyklaci plastů* (2008). Jsme si vědomi, že zdánlivě opakujeme samozřejmost, ale kolikrát se ještě na těch elementárních zásadách budou lámat dobrá předsevzetí. Akademické kavárny se zase pokoušely vrátit dávno zapomenutý intelektuální glanc prostředí kavárenských stolků, znovu oživit vymřelé umění debaty, která je založena i na slouchání a respektování.

S trochou bezradnosti se ve vlastních řadách potýkáme s problémem podpory popularizování vědeckých výsledků. Bylo by banální opakovat, že doba s heslem impaktové excelence nepřeje vedlejší činnosti. Nedělají „RIVové“ body, nemohou být ani adekvátně oceněny. Přesto by se sotva našel někdo z vedoucích exekutivních či koncepčních pracovníků AV ČR, kdo by tuto činnost odmítal; rozhoduje však míra podpory. Měli jsme štěstí, že předs-

da AV ČR popularizaci přál, účastnil se akcí a veřejně je podporoval. Ve struktuře i obsahu se zlepšila také prezentace popularizace v rámci výroční zprávy AV ČR. Dobře vědu popularizoval také *Akademický bulletin*.

V jednotlivých ústavech je situace diferencovanější, byť většinou příznivá. Právě v této oblasti stále existuje nevyužitý potenciál. Součástí našeho „kšaftu“ je návrh soutěžení a hodnocení i v této disciplíně, který postupujeme nové Akademické radě. Snad by bylo na místě vystoupit jednou za čas i na shromáždění ředitelů jednotlivých oblastí. Mnohé však záleží na postojích nového vedení AV ČR a komunikaci zúčastněných.

Zkušeností i tohoto „skoro-mentorování“ již dost. Závěrem připojuji morální pro nastupující Radu – *Držte kormidlo i správný směr, přejeme úspěšnou plavbu.* ■

JAN KREKULE,
Rada pro popularizaci vědy AV ČR

KONFERENCE ZNALOSTNÍ SPOLEČNOST V PRAXI: HI-TECH SLOVENSKO

V konferenčních prostorách hotelu Bôrik v Bratislavě se 3. dubna 2009 uskutečnila mezinárodní konference Znalostní společnost v praxi: HI-TECH SLOVENSKO (Knowledge-based Society in practice: HI-TECH SLOVAKIA), kterou organizoval Úřad vlády SR a Ministerstvo školství SR ve spolupráci se Zastoupením EK na Slovensku. Sympozium se konalo pod záštitou místopředsedy vlády SR a ministra školství Jána Mikolaje a místopředsedy vlády SR pro znalostní společnost, evropské záležitosti, lidská práva a menšiny Dušana Čaploviče. Odbornou záruku převzala Slovenská organizace pro výzkumné a vývojové aktivity (SOVVA).

Záměrem konference bylo prodiskutovat budoucí směřování Slovenska v návaznosti na vládou nedávno schválený modernizační program *Slovensko 21*. Její účastníci proto chtěli upozornit na nový pohled na úlohu VaV ve společnosti, jímž je urychlení rozvoje jednotlivých regionů, vysvětlit hlavní úlohu strukturálních fondů ve financování VaV a ukázat vliv kombinace finančních nástrojů na rozvoj regionů na konkrétních příkladech ze zahraničí. Na pozvání místopředsedy vlády SR Dušana Čaploviče se konference zúčastnila i kancelář CZELO, která svou činnost představila prostřednictvím stánku v rámci „trhu fondů pro vědu“. Hlavním důvodem účasti CZELO byl fakt, že Slovensko zvažuje zřízení obdobné styčné kanceláře v Bruselu. Kromě Zastoupení EK na Slovensku byla kancelář CZELO jediným zahraničním vystavovatelem.

Jednodenní konferenci, kterou moderoval velvyslanec SR při EU v Bruselu Maroš Šefčovič, zahájily vysoce postavené osobnosti z EK a slovenské a české vlády. Komisař Janez Potočnik konstatoval, že SR dosud plně nevyužila svůj výzkumný potenciál a rovněž výše investic do VaV (podle posledních statistik 0,46 %) je jedna z nejnižších v EU. Ocenil ale modernizační program *Slovensko 21* s tím, že jeho cíle by měly být implementovány co nejrychleji. Doporučil také reformu VaV financovaného z veřejných zdrojů, zaměření na lidské zdroje a vytváření znalostní společnosti, vyzdvihl význam výzkumných infrastruktur a užších vztahů mezi veřejným a soukromým sektorem. Podle místopředsedy vlády SR Dušana Čaploviče by se SR měla inspirovat příkladem Finska, které se na počátku 90. let minulého století (podobně jako Korea na konci 90. let) ocitlo ve vážné krizi; všechny politické strany i celá finská společnost se dohodly na omezení všech výdajů s výjimkou do VaV a vzdělávání. Slovensko by proto ani v době krize nemělo tyto výdaje omezovat. V současnosti odborníci také diskutují

o tzv. *Vizi znalostní společnosti do r. 2030*, která definuje výzkumné infrastruktury jako největší slabinu slovenského VaV. Neexistuje ale též ucelená státní politika VaV; převládají rezortní programy a zájmy a objem finančních prostředků je nedostatečný. Je proto nezbytné změnit plánování rozpočtu tak, aby mohly být financovány velké víceleté integrované projekty. Zásadním krokem bude snížení počtu priorit VaV (v současnosti jich je 12 a není možné je řádně plnit). Dobrým příkladem je ČR, a to nejen ve financování a reformě, ale i v aktivitě regionů, především moravských, kdy všechny relevantní subjekty (kraj, město, univerzity i soukromý sektor) spojily síly. Náměstek českého ministra školství, mládeže a tělovýchovy Jakub Důrr představil priority českého předsednictví v oblasti VaV s důrazem na ex ante a ex post hodnocení dopadů výzkumných programů na národní úrovni, které zásadně ovlivňuje výši investic. Z projednávání na evropské úrovni pak zmínil společné programování, jež umožní znásobit úsilí jednotlivých členských států, a tak čelit globálním výzvám. Hovořil také o výzkumných infrastrukturách (RI) a konferenci *RIC 2009*, jež řešila RI a regionální rozměr EVP, vysvětlil, jaké operační programy připravila ČR pro VaV; představil reformu systému VaV a Národní program výzkumu.

Konferenci tvořily čtyři tematické bloky: *Rozvoj regionů s důrazem na vědeckotechnologické parky a inovační klastry*, *Propojování akademické sféry a průmyslu – transfer technologií a poznatků*, *Excellenční výzkum a vývoj prostřednictvím výzkumných center*, *Kvalita vědy – lidské zdroje ve vědě*.

Českou republiku dále zastupovali Daniel Kaminský z Vědeckotechnologického parku Ostrava a Ivo Vondrák, děkan Fakulty elektrotechniky a informatiky Technické univerzity Ostrava, v rámci čtvrtého bloku vystoupil Otakar Fojt, vědecký atašé na Britském velvyslanectví v Praze, který je odpo-

vědný za spolupráci s Českem i Slovenskem v oblasti VaV.

Slovensko se v současné době nachází na „inovační křižovatce“ – pozornost musí soustředit na investice ve 4–5 prioritních tematických oblastech VaV. Nezbytnou podmínkou dalšího rozvoje je

i zjednodušení administrativních procedur pro získávání financí. ■

ANNA VOSEČKOVÁ,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

PRVNÍ STÁŽISTKY MASARYKOVY UNIVERZITY V KANCELÁŘI CZELO

Technologické centrum AV ČR podepsalo počátkem letošního roku s Fakultou sociálních studií Masarykovy univerzity smlouvu o spolupráci při poskytování stáží studentům oboru Evropská studia na FSS MU v České styčné kanceláři pro výzkum a vývoj (CZELO) v Bruselu. CZELO se tak stalo školicím střediskem uznaným v rámci programu Erasmus. Stáže jsou tříměsíční a každý rok se v Bruselu vystřídají čtyři studenti/studentky. Na první stáž v únoru nastoupila Jitka Benešová, v dubnu pak Klára Šubrtová.

Co vás vedlo k tomu, že jste si vybraly stáž v kanceláři CZELO?

JB: Kancelář CZELO se zabývá velmi zajímavými komunitárními grantovými schémata na podporu VaV, a jelikož jsem již měla možnost se k různým evropským dotačním schématům dostat, stáž v CZELO jsem viděla jako vhodnou příležitost rozšířit si vzdělání a jako studentka Evropských studií poznat Brusel zblízka.

KŠ: Byla to především touha zkusit žít nějakou dobu v zahraničí a poznat, jak evropské instituce fungují z druhého pohledu. Brusel byl proto nejlepší volbou. Na univerzitě sice máme přístup k širokým teoretickým informacím, ty se ale od života v praxi mnohdy velmi liší.

Mohly byste se podělit o vaše dojmy z bruselského prostředí? Odpovídala realita očekáváním?

JB: Brusel jako město samozřejmě není v Evropě tím z nejhezčích, má však specifickou atmosféru. Co se mi ale opravdu velmi líbí a co je údajně typické pro oblast VaV, je skvělá pracovní atmosféra při různých mezinárodních schůzkách, seminářích, konferencích apod. Nečekala jsem takovou otevřenost, sdílnost a přátelskou spolupráci, kdy téměř nepostřehnete, že ti lidé jsou z jiných evropských zemí. Dobrá atmosféra je asi to, co jsem si na Bruselu zamilovala nejvíce.

KŠ: První dojmy z Bruselu byly velmi pozitivní. Především přijetí ze strany spolupracovníků bylo velmi přátelské, celé město působí otevřeně. Pohybovat se a zorientovat se v Bruselu navíc není nikterak složité, všude dojdete pěšky a město brzy přijmete za své.

Měly jste příležitost poznat blíže práci evropských institucí, zvláště relevantních pro oblast výzkumu a vývoje?

JB: Příležitostí jsem k tomu měla mnoho a musím přiznat, že to pro mě byl největší přínos z celé stáže. Věděla jsem, jak pracuje Evropská komise, ale jak fungují jednotlivá oddělení (Units) při každodenní „úředničtině“, už se z knih člověk příliš nedoče. Jiří Hladík, jeden z českých zaměstnanců Generálního ředitelství EK pro výzkum, mne ochotně provedl a ukázal mi, na čem pracuje. Podobně jsem se seznámila s Radou EU a lidmi ze Stálého zastoupení ČR, kteří mě vzali na jedno bouřlivé jednání Pracovní skupiny pro výzkum.

KŠ: Kromě běžné agendy kanceláře CZELO, která sama o sobě obnáší téměř každodenní kontakt s jednotlivými Generálními ředitelstvími EK a dalšími institucemi, jsme měly možnost navštívit i konkrétní pracoviště a vidět je v provozu. Velice intenzivní je též činnost Neformální skupiny styčných kancelář pro VaV (IGLO).

FOTO: ZDROJ CZELO

Klára Šubrtová, studentka dvou magisterských oborů na FSS MU a bakalářského oboru na Právnické fakultě MU, a Jitka Benešová, studentka magisterského studia FSS MU a bakalářského studia na Ekonomicko-správní fakultě MU

Jaká akce byla pro vás v Bruselu nejzajímavější/nejpřínosnější?

JB: Vydařených akcí byla celá řada. Pokud bych měla vybírat z těch pracovních, byla by to určitě výše zmíněná návštěva Komise a Rady, z těch ostatních bych vzpomenula březnovou prezentaci českého záměru na realizaci projektu evropské výzkumné infrastruktury ELI (*Extreme Light Infrastructure*), kterou kancelář CZELO organizačně zaštiťovala. Vynikající byly i kulturní akce, jichž se během českého předsednictví koná poměrně hodně.

FOTO: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Pestré logo českého předsednictví na budově Rady Evropy

KŠ: Nemohu vybrat jednu konkrétní, ale za nejvýnosnější považuji akce, na kterých se můžete seznámit s lidmi působícími v Bruselu. Na začátku stáže jsem se 1. dubna organizačně podílela na akci, kterou ve Výboru regionů uspořádaly české regiony a kancelář CZELO (Regiony znalostí a Lisabonské strategie v rámci *Dnů českých regionů*).

Studujete evropskou integraci, je teorie hodně odlišná od praxe?

JB: Díky svému analytickému zaměření není obor *Evropská studia* praxi příliš vzdálen. Přesto se dozvíte mnoho nového a hlouběji věci porozumíte, když vidíte, jak funguje přímo zevnitř. Stáž mně právě takto přiblížila jak politiku EU v oblasti VaV, tak i samotné evropské instituce, zejména Komisi, s níž CZELO přichází do kontaktu nejčastěji. Když na vlastní oči vidíte, jak vzniká legislativa, jak do ní zasahují členské státy a jaké možnosti mají zájmové skupiny, získáte nesrovnatelně bohatší zážitek, než když si to samé přečtete v knize.

KŠ: Nedá se říci, že by teorie byla příliš jiná, spíš je abstraktní. Navíc – vzhledem k šíři tématu – nelze obsáhnout vše podstatné. Na univerzitě dostanete nepostradatelný základ a náhled do problematiky, rozhodně ale nejdete do hloubky věci.

Nastoupily jste na stáž v průběhu historicky prvního českého předsednictví v Radě EU. Máte pocit, že předsednictví v oblasti VaV zviditelní Českou republiku v evropském prostředí?

JB: Při předsednictví jde zejména o kvalitní management práce na všech úrovních, a to se podle mě v oblasti VaV daří. Sledovala jsem přímo „v akci“ naši atašé pro VaV a bylo příjemné vidět, jaký respekt svých kolegů má. Česko se zviditelní také díky konferencím a odborným seminářům. Považuji za důležité přitáhnout lidi ze zbytku EU přímo do Česka – v oblasti VaV máme totiž co nabídnout.

KŠ: Česko se díky předsednictví zviditelnilo obecně. V oblasti VaV nyní dostávají české osobnosti a jejich projekty mnohem více prostoru a možností pro prezentaci a propagaci. Zda-li české předsednictví vědě a výzkumu v ČR pomůže, se ukáže v příštích letech. Samotné předsednictví se ale, podle mého názoru, detailně nediskutuje; chápe se jako běžná součást chodu Unie.

Co považujete za největší přínos stáže pro vaše další studium a výhledově i pro pracovní kariéru?

JB: Podařilo se mi zorientovat se v 7. RP i v částech CIP, tj. Rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace, což považuji za velmi přínosné jak pro můj všeobecný rozhled v evropských záležitostech, tak pro mou budoucí pracovní kariéru; i když jsem se zpočátku musela „prokousat“ spoustou dokumentů a naučit se řadu odborných termínů i žargonových výrazů. Oblast vědní politiky byla pro mě de facto úplnou novinkou, bavilo mě ji ale poznávat. Nemohu zapomenout ani na kontakty, které jsem získala jak v rámci IGLO, různých zájmových skupin i evropských institucí, tak i na naši univerzitu, jež je v oblasti VaV velmi aktivní.

KŠ: Vše ukáže budoucnost. Jde ale především o mnohem lepší pochopení a orientaci v oblasti evropských studií. Pro svou budoucí kariéru se pokusím uplatnit nejen samotnou praxi v kanceláři CZELO, ale i získané kontakty. ■

ANNA VOSEČKOVÁ,

CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

ÚSPĚŠNĚ VE SVĚTĚ

Vítězové národní Soutěže vědeckých a technických projektů středoškolské mládeže AMAVET Marek Votroubek, Petr Bubeníček a Jan Král z Gymnázia Aloise

Jiráskova v Litomyšli obsadili první místo v největší, nejprestižnější a nejtěžší soutěži vědeckých a technických projektů pro středoškolské studenty na světě INTEL ISEF (International Science and Engineering Fair). V nevadském Reno dosáhli s projektem EiMSA Robot úspěchu v konkurenci 278 týmů více než 1563 středoškoláků z 57 zemí, kteří do soutěže přihlásili přes 1200 projektů.

Další projekt, *Obsah antibiotik ve vodě*, jehož autorem je Jan Justa z Gymnázia Brno-Řečkovice, získal v oboru ekologie zvláštní cenu National Collegiate Inventors and Innovators Alliance/The Lemelson Foundation (Národní vysokoškolské sdružení vynálezců a inovátorů/Lemelsonova nadace). Ceny se udělují za kreativitu, technologickou novost a naději na komerční využití.

Asociace pro mládež, vědu a techniku AMAVET, o. s., která organizuje národní soutěž již 16 let pod záštitou předsedy Akademie věd ČR a za sponzorskou podpory energetické společnosti ČEZ, a. s., se soutě-

že zúčastňuje od roku 2005 a již podruhé se jí podařilo dosáhnout pro Českou republiku vpravdě historického úspěchu. Znovu se potvrdilo, že při kvalitní přípravě česká mládež získává na prestižních soutěžích vynikající umístění a je plně konkurenceschopná. Česká věda nemusí mít o svou budoucnost obavy.

Mezinárodní soutěž *INTEL ISEF* se v USA pořádá od r. 1950 a její vysokou prestiž i v tomto roce potvrdila účast šesti amerických nositelů Nobelových cen. ■

STANISLAV MEDŘICKÝ,
předseda AMAVET

CENY SVU

Pražská pobočka Společnosti pro vědu a umění předala již po osmé své ceny. Slavnost, jež se konala 26. května 2009 v prostorách Rytířského sálu Valdštejnského paláce, uváděla a řídila předsedkyně pražské pobočky SVU doc. Alena Morávková. Při zahájení uvedla: „Udílením cen chceme vzdát poctu těm, kteří se zasloužili o dobré jméno naší vědy a umění v České republice i v zahraničí.“

Za mimořádné dílo byli oceněni reprezentanti různých uměleckých i vědních oborů. Ceny SVU 2009 získali herec Josef Abrhám, režisér Miloš Forman, astronom a astrofyzik dr. Jiří Grygar, univerzitní profesor Josef Jařab, spisovatel Arnošt Lustig, lékař profesor Karel F. Raška, univerzitní profesor Zdeněk Slouka, spisovatel Josef Škvorecký, univerzitní profesorka Bronislava Volková. ■

-red-

PŘED 80 LETY ZEMŘEL ČESKÝ HISTORIK FRANTIŠEK HÝBL (1875–1929)

Rodák z Plumlova na Moravě odešel studovat na Karlovu univerzitu do Prahy, kde na filozofické fakultě patřil k jednomu z nejlepších studentů prof. Jaroslava Golla, z jehož přednášek a seminářů si odnesl základy pozitivistického historického myšlení. V roce 1898 získal titul doktora filozofie a po vysokoškolských studiích se vrátil na rodnou Moravu a zahájil dráhu středoškolského profesora.

FOTO: ARCHIV MÚA, FOTOSBÍRKA B. VAVROUŠKA

Nejprve vyučoval v Olomouci, poté v Boskovicích a v roce 1902 se vrátil do Prahy, kde působil jako profesor na žižkovské reálce a na českém státním akademickém gymnáziu. Po vzniku samostatného československého státu byl několikrát vyzván, aby přijal některou ze stolic dějin východní Evropy na nových univerzitách v Brně a v Bratislavě, ale kvůli zdravotním problémům nabízené možnosti odmítl. Ze života odešel dobrovolně po příkladu svého druhu, malíře K. Myslibeka, po letech vážné choroby.

Při svém bádání se F. Hýbl zajímal nejen o starověkou řeckou a římskou historii, ale velkou část své vědecké práce věnoval studiu historie slovanských národů, historii (velko)moravské, české a zejména bulharské. Středoškolské odborné veřejnosti byl znám jako autor velmi úspěšných a rozšířených středoškolských učebnic světových dějin (*Všeobecný dějepis pro vyšší třídy škol středních*), na nichž se podílel společně s J. Bidlem a J. Šustou, které vyšly v řadě vydání a v nichž zpracoval starověké dějiny (*Dějiny starého věku: vydání pro gymnasia a reálná gymnasia*, Praha 1911). Jako znalce starověkých dějin jej velmi oceňoval také profesor J. Dobiáš. Na příspěvcích o středoevropském prostředí a Rakousku-Uhersku, které se objevily v *České politice*, spolupracoval F. Hýbl s L. Niederlem. Napsal také řadu hesel pro *Ottův slovník naučný* a publikoval rovněž recenze a zprávy.

Po příchodu do Prahy bylo Hýblovým snem napsat knihu o středověkých dějinách Slovanů. Už ve svých nejstarších pracích se zaměřil na osobnost sv. Vojtěcha, věnoval se dějinám staré Moravy a historii středověkého bulharského státu. Zkoumal v prvé řadě slovanské aspekty českých a moravských středověkých dějin a studoval souvislosti mezi kulturně politickým vývojem slovanských národů a byzantskou civilizací. Svě práce publikoval především v *Československém časopise historickém* a ve *Slovanském přehledu*.

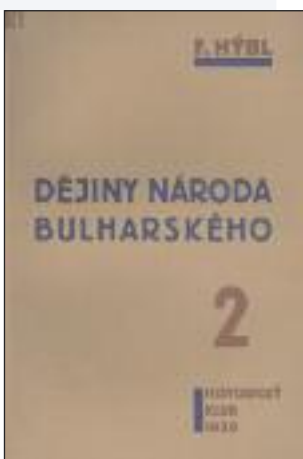
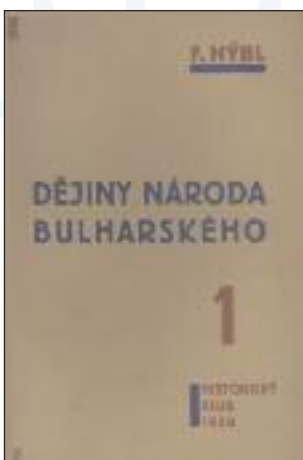
Hýblovo celoživotní vědecké dílo vyústilo ve dvousvazkové bulharské dějiny – *Dějiny národa bulharského I–II* (Praha 1930), na nichž pracoval tři roky

a které vyšly až po jeho smrti nákladem Historického klubu díky péči J. Slavíka. František Hýbl v nich prokázal nejen hluboké znalosti bulharistické problematiky, ale rovněž své neobyčejné schopnosti kombinací; nechyběl ani jeho skeptický pohled a kritické názory. Podle J. Slavíka byl rukopis knihy „k tisku dokonale připraven“ a „nepotřeboval žádných doplňků a oprav“. Také v textu J. Slavík po obsahové stránce „zásadně nic nezměnil a nepřidal“ – pouze opravoval bibliografii, poněvadž zkrácená „brachyologická forma bibliografických údajů žádala některou úpravu“. Hýblova práce navázala na stejnojmenné *Dějiny národa bulharského* (Praha 1876), které napsal před padesáti lety K. Jireček, přinášela ovšem nový pohled na bulharskou historii a nový obraz bulharské minulosti. Jak J. Slavík poznamenal, „prohloubil jej rozkvět bulharského historického bádání i pokrok byzantologie, jež v době, kdy triadvacetiletý Jireček překvapil svou knihou svět, byla ještě v plenkách“. Hýblovy *Dějiny* získaly doma i v zahraničí kladný ohlas (J. Bidlo, J. Pekař, J. Fiala, N. A. Kotljarevskij, Ju. Trifonov); sžiravé kritice je podrobil L. Miletič.

Přestože F. Hýbl tvořil a pracoval za složitých životních podmínek a netěšil se přízni oficiálních politických a vědeckých kruhů, nekonformní historik J. Slavík ocenil jeho práci více než dílo Bidlovo slovy: „hodně výše nad prací Bidlovou *Dějiny Slovanstva* a vůbec nade vším, co prof. Bidlo za pracovních podmínek nesrovnatelně výhodnějších napsal, stojí *Dějiny národa bulharského* od F. Hýbla“. Dílo historika F. Hýbla – ačkoli žil ve stínu svých slavnějších kolegů – se natrvalo zapsalo do dějin československé a české balkanistické historiografie.

(Podrobněji viz L. Havlíková: *Polozapomenutý český historik střední a jihovýchodní Evropy František Hýbl*, in: *Slovanské historické studie* 32, Praha–Brno: HÚ AV ČR 2007, 293–306.)

LUBOMÍRA HAVLÍKOVÁ,
Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.

JIŘÍ DIVIŠ

(1886–1959)

Profesor Jiří Diviš patřil mezi nejvýznamnější žáky prof. Rudolfa Jedličky, jehož chirurgické školy byl pokračovatelem. Prosazoval význam diagnostiky a důležitost předoperačních vyšetření. Na počátku své vědecké kariéry se zabýval břišní chirurgií, těžištěm jeho vědecké i operativní činnosti se však postupně stala hrudní chirurgie.

Český lékař a jeden ze zakladatelů moderní české chirurgie prof. Jiří Diviš se narodil 4. května 1886 v Přelouči v rodině inženýra Jana Divíše, odborníka v oboru cukrovárnictví, dlouholetého ředitele cukrovaru v Přelouči a starosty tohoto města v letech 1914–1919. Po maturitě v roce 1905 na gymnáziu na Malé Straně v Hellichově ulici se Jiří Diviš zapsal na lékařskou fakultu pražské univerzity. Během studií se zajímal především o klinické obory, jako medik pracoval na interně na klinice u prof. Emericha Maixnera a posléze na poliklinice u prof. Rudolfa Jedličky.

Po promoci v roce 1911 působil na různých českých klinikách v Praze – jako chirurgický elév a sekundář chirurgicko-orthopedického oddělení v České dětské nemocnici u prim. Václava Kafky, jako operační elév na porodnické klinice dvorního rady prof. Karla Pawlíka a gynekologické klinice u prof. Václava Piňhy. Krátce byl též operačním elévem na I. chirurgické klinice prof. Otakara Kukuly; jeho působení však přerušila první světová válka.

V jejím průběhu – konkrétně od 1. července 1914 – sloužil J. Diviš jako chirurg v polní nemocnici na ruské frontě, kde byl velitelem plukovní lékař MUDr. Rudolf Trenkel. Zůstal zde až do roku 1917, kdy byl po těžké úplavici přeložen na chirurgické oddělení posádkové nemocnice v Brně. I přes vyčerpávající práci v polní nemocnici napsal v tomto období sedm prací uveřejněných ve vojenské zdravotnické literatuře.

V roce 1919 se stal soukromým asistentem prof. Rudolfa Jedličky v Pražském sanatoriu v Podolí. V roce 1926 se habilitoval z patologie a terapie nemocí chirurgických. Téhož roku (po smrti profesora Jedličky) nastoupil jako zástupce přednosta II. chirurgické kliniky LF UK v Praze a zůstal jím až do konce roku 1929, kdy se přednostou kliniky stal doc. Jan Zahradníček. V roce 1930 se J. Diviš ujal po prim. Václavu Michalovi chirurgického oddělení nemocnice na Královských Vinohradech, na němž působil tři roky.

V roce 1933 se na II. chirurgickou kliniku vrátil, tentokrát jako její přednosta, jímž zůstal až do roku 1941, kdy byla klinika zabavena Němci pro účely SS lazaretu. V letech 1941–1942 byl z iniciativy prof. Jiřího Brdlika konsiliářem dětské nemocnice. O rok později se stal primářem chirurgického oddělení nemocnice v Motole. Po skončení války se vrátil opět jako přednosta na II. chirurgickou kliniku, pro niž získal prostory po bývalé německé chirurgické klinice. V jejím čele stál až do roku 1958. V roce 1933 byl jmenován mimořádným profesorem, o šest let později byl navržen na jmenování řádným profesorem – k jeho jmenování však došlo až v roce 1946 s účinností od roku 1939.

V roce 1921 operoval spolu s Rudolfem Jedličkou první torakoplastiku (vyjmutí žeber při plicní tuberkulóze) v Praze. O dva roky později byl prvním, kdo v Československé republice provedl transfúzi krve. Velkou pozornost věnoval také plicním nádorům. V roce 1927 provedl prof. Diviš první plicní resekci pro metastázu vřetenobuněčného sarkomu a v roce 1931 poprvé provedl lobektomii pro rakovinný plicní nádor. Rovněž se zabýval kardiouchirurgií, neurochirurgií, válečnou chirurgií a obecnou chirurgií – jeho práce cituje i zahraniční literatura.

V roce 1954 byl prof. Jiří Diviš zvolen akademikem ČSAV, v roce 1956 dostal Řád republiky a o rok později Medaili Jana Evangelisty Purkyně. Od roku 1925 byl členem Mezinárodní chirurgické společnosti, na jejímž sjezdu v roce 1932 přednášel. Účastnil se také prací a sjezdů Francouzské chirurgické asociace, jejímž členem se stal v roce 1925. V roce 1946 byl jmenován členem Francouzské chirurgické akademie, v letech 1952–1955 předsedal Spolku českých lékařů. Profesor Jiří Diviš zemřel 2. července 1959. ■

VLASTA MÁDLOVÁ,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Informace ze 3. zasedání Akademické rady AV ČR dne 12. května 2009

Akademická rada se zabývala těmito nejdůležitějšími záležitostmi:

Schválila

- přidělení finančních prostředků na podporu výzkumných projektů a dlouhodobých pobytů v roce 2009,
- Dodatek č. 1 ke Směrnici č. 6/2007 – Pravidla pro odměňování ředitelů pracovišť AV ČR – veřejných výzkumných institucí.

Souhlasila

- s uzavřením smlouvy o sdružení k vytvoření a provozování Laboratoře anorganických materiálů,
- s účastí Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., ve sdružení CzechBio – asociace biotechnologických společností ČR, z. s. p. o.,
- s právními úkony provedenými Majetkovou komisí AV ČR.

Jmenovala

- RNDr. Jiřího Gabriela, DrSc., předsedou Grantové agentury AV ČR na druhé funkční období,
- prof. Ing. Jiřího Málka, DrSc., zástupcem Rady pro výzkum a vývoj v Dozorčí radě Grantové agentury AV ČR,
- prof. RNDr. Jana Zimu, DrSc., předsedou Dozorčí rady Biofyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i.,
- prof. RNDr. Jana Zimu, DrSc., předsedou Dozorčí rady Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.,
- Komisi pro informační technologie AV ČR pro funkční období 2009–2013 ve složení: předseda – prof. Ing. Miroslav Tůma, CSc. (místopředseda AV ČR); členové – Jan Anděl (Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.), RNDr. Václav Babický (Ústav fyziky plazmatu AV ČR, v. v. i.), Mgr. Miroslav Bárta, Ph.D. (Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. Ladislav Beneš, CSc. (Ústav informatiky AV ČR, v. v. i.), RNDr. Václav Brunnhofer, CSc. (Biologické centrum AV ČR, v. v. i.), RNDr. Ivan Černý, CSc. (Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.), Ing. Ondřej Číp, Ph.D. (Ústav přístrojové techniky AV ČR, v. v. i.), Ing. Čeněk Číšecký (Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.), RNDr. Petr Divina, Ph.D. (Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.), Ing. Martin Duda (Knihovna AV ČR, v. v. i.), Ing. Miroslav Fridrich (Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.), PhDr. Vladimír Havlík, CSc. (Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. Michal Heřman (Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR, v. v. i.), RNDr. Jiří Chudoba, Ph.D. (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.), RNDr. Ondřej

Jakl, CSc. (Ústav geoniky AV ČR, v. v. i.), RNDr. Ivan Janda, CSc. (Mikrobiologický ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. Martin Jarník (Matematický ústav AV ČR, v. v. i.), RNDr. Josef Jursa, CSc. (Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.), RNDr. Andrej Kugler, CSc. (Ústav jaderné fyziky AV ČR, v. v. i.), Ing. Mario Nečesal (Ústav fyziky materiálů AV ČR, v. v. i.), RNDr. Lukáš Pellar (Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. Herman Pospíšil (Ústav makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i.), Ing. Petr Sunega (Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.), RNDr. Tomáš Svoboda (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.), Ing. Jaroslav Štrunc (Ústav struktury a mechaniky hornin AV ČR, v. v. i.), Ing. Marcela Švamberková (Geofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.), RNDr. Jiří Vackář, CSc. (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.), Ing. Petr Vaníček (Ústav teorie informace a automatizace AV ČR, v. v. i.), Jana Vojířová (Botanický ústav AV ČR, v. v. i.), Petr Vondrášek (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.); tajemník – Ing. Miroslav Indra, CSc. (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.).

Doporučila

- předsedovi AV ČR, aby udělil čestnou medaili *De Scientia et Humanitate Optime Meritis*
- RNDr. Zdeňku Ceplechovi, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.),
- prof. RNDr. Emilu Palečkovi, DrSc. (Biofyzikální ústav AV ČR, v. v. i.),
- doc. RNDr. Luboši Perkovi, DrSc. (Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.),
- prof. PhDr. Františku Šmahelovi, DrSc., dr. h. c. mult. (Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.),
- prof. Terenci G. Langdonovi, Ph.D., DSc., dr. h. c. (University of Southern California, USA),
- čestnou oborovou medaili Bernarda Bolzana za zásluhy v matematických vědách prof. RNDr. Václavu Zizlerovi, DrSc. (Matematický ústav AV ČR, v. v. i.),
- čestnou oborovou medaili Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách prof. Patricku Brunovi (European Synchrotron Radiation Facility, Francie),
- čestnou oborovou medaili Františka Křížka za zásluhy v oblasti technických věd a za realizaci vědeckého výzkumu prof. Otto S. Wolfbeisovi (University of Regensburg, Německo),
- čestnou oborovou medaili Jaroslava Heyrovského za zásluhy v chemických vědách Ing. Blance Wichterlové, DrSc. (Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.),

■ čestnou oborovou medaili Jana Evangelisty Purkyně za zásluhy v biomedicínských vědách prof. MUDr. Josefu Sykovi, DrSc. (Ústav experimentální medicíny AV ČR, v. v. i.),

■ čestnou medaili Vojtěcha Náprstka za zásluhy v popularizaci vědy Michaelu Londesboroughovi, Dr. (Ústav anorganické chemie AV ČR, v. v. i.),

■ čestnou oborovou medaili Karla Engliše za zásluhy v sociálních a ekonomických vědách doc. JUDr. Josefu Blahožovi, DrSc. (Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.),

■ pamětní medaili Jana Patočky prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc. (Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.),

■ čestnou oborovou medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách

■ prof. Jamesi H. McKerrowi (University of California, USA),

■ prof. Asle Pitkänenové, MD, Ph.D., DSc. (University of Kuopio, Finsko),

■ čestnou medaili Za zásluhy o Akademii věd České republiky

■ JUDr. Janu Bártovi, CSc. (Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.),

■ Miroslavu Hudečkovi (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.),

■ Karlu Melicharovi (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.),

prof. Ing. Jiřímu Niederlemu, DrSc. (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.),

■ ■ čestnou oborovou medaili Františka Pa-
lackého za zásluhy v historických vědách

■ prof. Dr. Zdeňku V. Davidovi (Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington DC, USA),

■ prof. Dr. Anne Hudsonové, FBA (University of Oxford, Velká Británie),

čestnou medaili Vojtěcha Náprstka za zásluhy v popularizaci vědy

■ Sylvě Daníčkové, prom. historičce (externě *Akademický bulletin*),

■ PhDr. Jindře Jarošové (Český rozhlas Praha),
předsedovi AV ČR, aby udělil RNDr. Anně Mackové,
Ph.D., výjimku z pravidel pro udělování Prémie Otto
Wichterleho týkající se úpravy termínu výplaty odměny.

Navrhla

■ předsedovi AV ČR, aby udělil Prémii Otto Wichterleho v roce 2009 mladým vědeckým pracovníkům v AV ČR (viz obálka a foto dole).

Vzala na vědomí

■ Výroční zprávu o stavu spisové a skartační služby na pracovištích AV ČR za rok 2008,

■ informaci o výsledcích doplňovacích voleb do oborových rad Grantové agentury AV ČR,

■ změnu příslušnosti hospodaření ve prospěch AV ČR s objektem Hyberská č. p. 1000/8 na pozemku parc. č. 513 a s pozemkem parc. č. 513 k. ú. Nové Město, obec Praha na AV ČR podle usnesení vlády ČR č. 600/2009.

OBĚ FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Informace z 243. zasedání Rady pro výzkum a vývoj dne 15. května 2009

ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY ZE ZASEDÁNÍ

Usnesením vlády ze dne 4. 5. 2009 č. 573 k návrhu na jmenování nového člena RVV byl jmenován nový člen RVV, zástupce pro lékařský výzkum a vývoj, kterým se stal doc. Bohuslav Svoboda. Rada jej zvolila také předsedou Bioetické komise RVV.

Bioetická komise RVV pořádá společně s Evropskou komisí, DG Research, Science, Economy and Society – Governance and Ethics Unit, v rámci akcí českého předsednictví **13th Forum of National Ethics Councils**, které se uskuteční v Kongresovém centru Praha ve dnech **4.–5. 6. 2009**.

NP VaVal – vypořádání meziresortního připomínkového řízení

Materiál zpracovaný podle výsledku 6. jednání Řídící skupiny NP VaVal a odsouhlasený Radou na jejím 242. zasedání byl dne 10. 4. 2009 rozeslán do meziresortního připomínkového řízení. V termínu odpovědělo celkem 26 připomínkových míst, z nichž 10 vzneslo připomínky, z toho šest resortů (MZ, MŽP, MF, MŠMT, AV ČR a GA ČR) vzneslo připomínky zásadní.

Vlastní vypořádání připomínek bylo projednáno na 7. jednání Řídící skupiny k NP VaVal konaném dne 5. 5. 2009 a odsouhlaseno předsednictvem Rady dne 7. 5. 2009, se zástupci připomínkových míst bylo vypořádání projednáno dne 13. 5. 2009. Podle tohoto konečného jednání upravená verze je vládě předkládána bez rozporu.

Návrh výdajů SR VaVal 2010–2012

Podle usnesení z 242. zasedání Rady byla rozeslána tabulková (textová) část návrhu SR VaVal všem resortům s žádostí o vyjádření a jednání v případě zásadních připomínek.

Stanoviska s připomínkami zaslali AV ČR, MD, MŠMT, MV, MZ a MŽP.

Podle akceptovaných připomínek a závěrů navazujících jednání byl zpracován 3. návrh rozpočtu s jediným rozporem (s AV ČR).

Dne 30. dubna 2009 byl vládě předložen nový střednědobý výdajový rámec, kde výdaje na VaVal na léta 2010 až 2012 zůstávají na úrovni r. 2009. Proto byl připraven 4. návrh rozpočtu, který byl předložen ke schválení Radě před standardním meziresortním připomínkovým řízením a před předložením Ministerstvu financí v termínu do 18. května 2009.

Rada vzala na vědomí stanoviska resortů, závěry jednání s poskytovateli ve dnech 24. až 28. března 2009 k jejich vypořádání a návrh střednědobých výdajových rámců na léta 2010 až 2012 MF, zachovávající výdaje na VaVal na léta 2010–2012 na úrovni r. 2009, schválila předložený 4. návrh výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum, vývoj a inovace na rok 2010 s výhle-

dem na léta 2011 a 2012 a uložila rozeslat materiál do meziresortního připomínkového řízení.

Doporučila dále AV ČR, aby o dalších výdajích na činnost AV ČR, které ostatní resorty hradí z jiných prostředků, než jsou výdaje na VaV, jednala přímo s MF s tím, že Rada toto jednání podpoří. Rada tyto výdaje nemůže do návrhu výdajů na VaV zahrnout, neboť musí postupovat stejně u všech rozpočtových kapitol a nemůže tedy z výdajů na VaV hradit výdaje poskytovatelů na řízení výzkumných organizací, resortní infrastrukturu, stavební investice atd. Rada nemůže ani posoudit oprávněnost těchto výdajů požadovaných AV ČR, neboť za ně odpovídá MF.

Rada doporučila vládě, aby dodržela původně odsouhlasený návrh 8% nárůstu výdajů na VaVal v letech 2010–2012, a uložila 1. místopředsedkyni Rady a předsednictvu Rady jednat s MF a vládou o zvýšení výdajů na VaVal v letech 2010–2012. Dále uložila předsednictvu Rady, aby vydalo prohlášení k nedostatečné výši výdajů na VaVal na léta 2010–2012.

Návrh Metodiky hodnocení výsledků výzkumu a vývoje v roce 2009

Na 242. zasedání Rady bylo Komisi pro hodnocení výsledků uloženo předložit návrh *Metodiky 2009* na 243. zasedání Rady.

V rámci vnitřního připomínkového řízení Rady k tomuto dokumentu byly vzneseny pozměňovací návrhy, kdy Rada na zasedání o jednotlivých pozměňovacích návrzích veřejně hlasovala.

Dle výsledků veřejného hlasování Rada následně schválila předloženou *Metodiku 2009* ve znění pozměňovacích návrhů a uložila rozeslat materiál do meziresortního připomínkového řízení.

Postup po přijetí novely zákona o podpoře výzkumu a vývoje

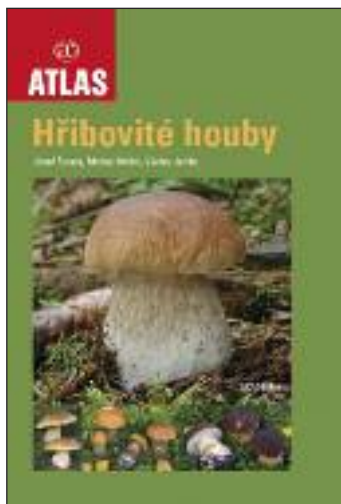
Novela zákona o podpoře výzkumu a vývoje byla dne 27. dubna 2009 vyhlášena ve Sbírce zákonů pod č. 110/2009 Sb. Z textu novely zákona vyplývá řada přímých a nepřímých úkolů, které musí Rada a její sekretariát ve většině případů zpracovat a předložit je vládě. Stanovené úkoly se týkají úplného znění zákona, novely nařízení vlády č. 267/2002 Sb., statutu TA ČR, jmenování předsednictva TA ČR, statutu GA ČR, statutu Rady, obměny členů Rady. V materiálu byly navrženy interní termíny plnění úkolů Rady odsouhlasené předsednictvem Rady. Rada schválila předložený postup plnění úkolů vyplývajících z novely zákona č. 130/2002 Sb. a uložila věcně příslušným místopředsedům Rady a sekretariátu Rady zajistit jejich plnění.

ODBORNÉ PUBLIKACE Z NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

JOSEF ŠUTARA, MICHAL MIKŠÍK,
VÁCLAV JANDA

HŘIBOVITÉ HOUBY

Atlas vůbec poprvé přináší ucelený přehled o rozmanitosti hřibovitých hub, a to nejen v České republice, ale i v rámci celé Evropy. V textu na více než 250 barevných fotografiích nalezne čtenář detailní informace o více než 110 druzích hřibovitých hub, včetně jejich forem a variet. Úvodní kapitoly popisují základní informace o ekologii a anatomii této oblíbené skupiny hub, nemalá část textu je věnována také jejich ochraně.

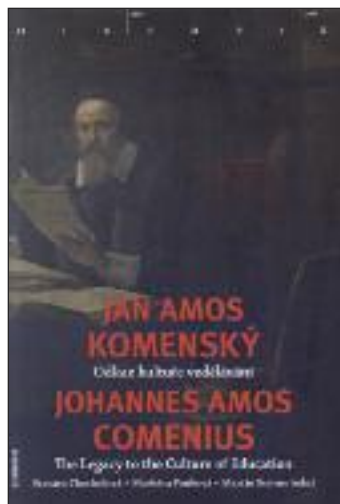

SVATAVA CHOCHOLOVÁ, MARKÉTA
PÁNKOVÁ, MARTIN STEINER (ED.)

JAN AMOS KOMENSKÝ

Odkaz kultuře vzdělávání

Publikace z edice Historie vznikla u příležitosti 350. výročí vydání *Opera didactica omnia* (*Veškeré spisy didaktické*). V listopadu 2007 se v Praze k tomuto výročí konala mezinárodní vědecká konference na téma *Odkaz Jana Amose Komenského kultuře vzdělávání*.

NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA NA VELETRHU SVĚT KNIHY 2009

V prostorách Průmyslového paláce na pražském Výstavišti v Holešovicích se pod záštitou ministra kultury ČR a primátora hl. m. Prahy ve dnech 14.–17. května uskutečnil 15. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy 2009. Oblíbená kulturní aktivita letos získala status oficiální doprovodné akce českého předsednictví v Radě EU a jejím tématem bylo 27 ze 27/Evropa v literatuře – literatura v Evropě.

Tradičním účastníkem prestižní knižní události je Nakladatelství Academia, které na festivalu představilo knižní novinky a pro čtenáře připravilo autogramiády spisovatelů ze své „stáje“ – Pavla Kohouta, Ivana Klímy a Ivana Krause.

Ivan Klíma a Ivan Kraus se navíc zúčastnili diskuse *Šoa v české literatuře*, jedné z doprovodných akcí *Mezinárodní konference o holocaustu*. Připomeňme, že Nakladatelství Academia se vydáváním knih s touto tematikou věnuje systematicky již několik let.

V rámci hlavního programu vystoupili autoři ze všech 27 zemí Evropské unie, zemí kandidátských (Chorvatsko a Turecko) i států mimo EU (Norsko a Švýcarsko). Na jeho přípravě spolupracovali účastníci projektu *Literature Across Frontiers*, literární centra jednotlivých zemí, zahraniční kulturní a literární střediska i velvyslanectví působící v České republice. Během festivalu debatovali spisovatelé o propagaci evropských literatur ve světě, nových literárních trendech či o otázkách identity literární Evropy. *Svět knihy* nabídl výstavy knih a ilustrací, filmy, přehlídku divadelních her, výtvarné dílny či tematicky různorodé expozice *Fantazie a kreativita* a *Literatura a vzdělání*. Novinkou byla gastro-show *Vaříme s knihou*.

lzd

FOTO: LUDĚK SVOBODA, AKADEMICKÝ BULLETIN

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V KVĚTNU 2009

- 1. Šutara, J., Mikšík, M., Janda, V. – *Hřibovité houby* (s podporou AV ČR)
- 2. Kučera, M. – *Pražský Maigret – Osobní zápas legendárního kriminalisty*
- 3. Moravec, J. – *Procházka amazonským pralesem*
- 4. Fergusonová, K. – *Tycho a Kepler – Nesourodá dvojice, jež jednou provždy změnila náš pohled na vesmír*
- 5. Kertész, I. – *Člověk bez osudu*

Tituly ostatních nakladatelů:

- 1. Sedláček, T. – *Ekonomie dobra a zla*, 65. pole
- 2. Volná, K., Jareš, J., Spurný, M., Pinerová, K. – *Prověřená fakulta – KSČ na Filozofické fakultě v letech 1969–1989, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.*
- 3. Smolin, L. – *Fyzika v potížích*, Argo, Dokořán
- 4. Dvořáková, Z. – *To byla Milada Horáková*, Klub Milady Horákové v nakladatelství Eva – Milan Nevole
- 5. Andrš, B. – *Česká Alexandrovka – Vzpomínky na život české vystěhovalecké komunity na Rusi*, Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna

Knihkupcův tip:

- Service, R. – *Soudruzi – Světové dějiny komunismu*, Academia, Argo

ŠÁRKA HOLÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

FOTO: LUDĚK SVOBODA, AKADEMICKÝ BULLETIN

The Academia Publishing House presented its book production at Book World Prague 2009. Ivan Klíma is one of the most famous Czech novelists and playwrights. He introduced his newly published memoirs *Moje šílené století* at numerous international book fairs.

THE EVENT

The Learned Society of the Czech Republic

The two-day General Assembly took place at the Hall of Patriots of the Carolinum May 18–19, 2009. The Society mainly encourages the free development of science in all its aspects, to disseminate scientific ideas and concepts to the general public, to awaken a thirst for and delight in scientific knowledge within society, and to support the enhancement of the level of education and a creative, rational and humanly responsible climate in the CR.

At this General Assembly, Luboš Perek, world-renowned astronomer, and Vilém Herold, former director the Institute of Philosophy of the AS CR, were bestowed the *Medal of the Learned Society of the Czech Republic* for their contributions to the advancement of science. The *Scientist Award* was awarded to mathematician Luděk Zajíček of Charles University. The *Junior Scientist Award* was given to Pavel Kocán also of Charles University and Dr. Jitka Žilňová of Institute of Biophysics of the AS CR.

The *Learned Society Award* was presented to pedagogues Bohumil Vybíral and Vladimír Vít for their contributions to the advancement of science among young students. The *Grammar School Student Awards* were presented to 10 students from Czech grammar schools.

TOPIC OF THE MONTH

Living With and Through Language

The conference, held in Prague on April 15–17, 2009, was organized to honor the jubilee of Professor František Daneš (*1919), well-known Czech linguist. The main goals of the conference were to discuss linguistic topics, which Professor Daneš developed in his essays and articles, functional linguistics and the perspectives on grammar.

SCIENCE AND RESEARCH

Center for innovation in the field of nanomaterials and nanotechnologies

Research on synthesis, structure and functional properties of nanomaterials, their technological use and an effective development of these materials necessitates joining the research potential and resources of a number of institutions, in particular pertinent institutes of the Academy of Sciences of the Czech Republic and universities. It is necessary to establish a direct link between fundamental research and industry for a transfer of research results into the technological praxis. Realization of these goals is the purpose of the newly founded *Center for Innovation of Nanomaterials and Nanotechnologies*. The J. Heyrovský Institute of Physical Chemistry of the Academy of Sciences of the Czech Republic, v. v. i., has for years devoted a significant portion of its working capability to investigating nanomaterials within the framework of numerous research projects of both EU and domestic grant agencies. The Center will be equipped with a progressive instrumentation and computational technique for high-tech synthesis, structural characterization and clarification of functioning of nanomaterials, as well as to develop and judge their technological applicability. The Center will also serve to train and inform Ph.D. students, employees from industry and the general public. Formation of the *Center* began October 1, 2008. The start of its operation is scheduled for November 2010.

NEW PROJECT

One of the main objectives of cooperation between the Academy of Sciences of the Czech Republic and the Pardubice Region is to discuss the question of the human environment. The project of the Laboratory of Environmental Microbiology (Institute of Microbiology of the AS CR) will research the impact of industrial waste on microbial processes in the soil.

FROM BRUSSELS

Knowledge-based Society in practice: HI-TECH SLOVAKIA

The aim of the conference, which occurred in Bratislava April 3, 2009, was to discuss the best direction for future development of Slovakia in connection with the modernization programme *Slovakia 21*, recently approved by the Slovak Government. The basic objectives of the conference was to show a new approach to the role of R&D in society by accelerating the development of Slovak regions, to explain the main purpose of EU Structural Funds for R&D funding and to show the influence of various financial instruments on regional development.

NOVÉ KNIHY ACADEMIA

ŠABAT

Jeho význam pro současného člověka

Judaismus je náboženství času; jeho cílem je posvěcovat čas. Učí nás Inout ke svatosti v čase, posvěcovat svatyně, jež se vynořují z velebného toku času. Smyslem šabatu není oslavovat prostor, ale čas. Šest dnů v týdnu žijeme pod vládou věcí prostoru, o šabatu se snažíme žít v harmonii se svatostí v čase. V tento den jsme voláni

k účasti na tom, co je v čase věčné, jsme vybízeni, abychom se od výsledků stvoření obrátili k jeho tajemství; od světa stvoření ke stvoření světa.

Heschel, A. J., Academia, Praha 2009. Vydání 1.

ŽIVOT MEZI BEZNADEJÍ A ÚSPĚCHEM

Jen málokomu se podařilo založit a institucionalizovat ve vlastní zemi nový, do té doby neexistující obor. Profesoru Josefu Kouteckému se to v tehdejší Československu povedlo. Kniha je jednak jeho profesní biografií, jednak záznamem o historii české dětské onkologie.

Koutecký, J., edice Paměť, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

SEXUÁLNÍ ŽIVOT VE STARÉ ČÍNĚ

Robert Hans van Gulik je u nás znám zejména jako autor detektivek ze středověké Číny. Byl však především významným diplomatem, orientalistou, znalcem čínské hudby, výtvarného umění, vzácných tisků i rukopisů. Tato kniha je dítkem své doby a produktem osobitého nazírání jejího autora na dané téma i na tzv. Východ v širším smyslu. Některé autorovy teorie by dnes podpořil málokterý odborník, avšak jeho dílo je přesto fascinujícím dobovým svědectvím o velké orientalistické osobnosti.

Van Gulik, R. H., edice Orient, Academia, Praha 2009. Vydání 1.

HODINA TICHÁ

První román Ivana Klímy vznikl na samém konci padesátých let. Odehrává se na východním Slovensku, v nížinatém kraji podél řeky Laborce, která tamní obyvatele po věky sužovala záplavami. Děj se odvíjí od konce druhé světové války a končí krátce poté, kdy komunisté začínají násilně zakládat zemědělská družstva.

Klíma, I., Academia, Praha 2009. Vydání 3.

ĎÁBLŮV DOKTOR

Paracelsus a svět renesanční magie a vědy

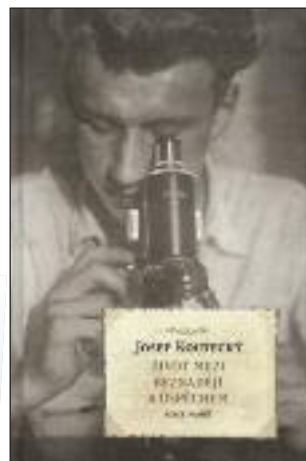
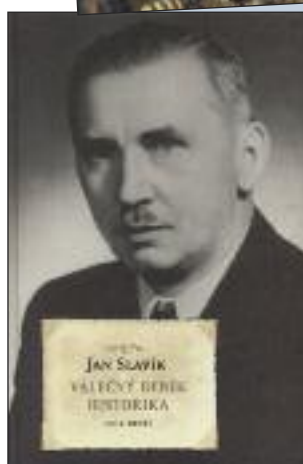
Theophrastus Bombastus von Hohenheim, známý jako Paracelsus, žil a působil na hranici mezi středověkem a moderní dobou. Byl současníkem Lutherovým a nepřítelem tradičního lékařství, postrachem univerzit, vojenským ranhojičem a alchymistou. Kdo však byl Paracelsus opravdu, čemu skutečně věřil a co praktikoval?

Ball, P., edice Galileo, Academia, Praha 2009. Vydání 1.

VÁLEČNÝ DENÍK HISTORIKA

Jan Slavík byl historikem, který odmítal takovou koncepci dějepisectví, jež studuje historii pro historii, pouze za účelem zjistit, „jak se to skutečně stalo“. Byl společensky angažovaným vědcem, který se snažil programově začlenit přítomnost do procesu poznávání minulosti a na základě srovnávací metody objasnit historické zdroje i budoucí perspektivy současných společenských konfliktů.

Slavík, J., Bouček, J., edice Paměť, Academia, Praha 2008. Vydání 1.

INSPIRACE PRO BUDOUCNOST

VŠECHNA FOTA: LUDĚK SVOBODA, AKADEMIKÝ BULLETIN

Letošní absolventi gymnázia Christiana Dopplera v Praze 5 převzali 22. 5. 2009 svá maturitní vysvědčení ve dvoraně Knihovny Akademie věd ČR na pražské Národní třídě. Mnozí z nich jsou úspěšnými účastníky různých soutěží a olympiád i na mezinárodní úrovni. Při slavnosti představitelé Akademie prof. Jiří Drahoš a prof. Václav Pačes zdůraznili, že nejen téměř desetiletá spolupráce s tímto gymnáziem, ale i záštita nad mnohými dalšími aktivitami zaměřenými na mládež je snahou o získání nové vědecké generace. V tu chvíli již bývalí studenti GCHD přijímali vysvědčení a gratulace od čestných hostů slavnosti, mezi něž zavítali zástupci MŠMT, některých fakult UK, Magistrátu hl. m. Prahy, ředitel KNAV a další osobnosti.

HaM

